

Бібліографія

П. Лісовий. Микола Ярош. В полум'ї революції. Роман-хроніка. Книгоспілка. 1928, стор. 229. Ціна 1 крб. 60 коп.

Ми переживаємо уже одинадцятий рік великої події, будуємо нове життя. Відбулася вже рішуча переорієнтація всіх вартостей, а реалістична школа і в мalarстві і в письменстві все ще переважає, можна сказати навіть — домінує над іншими школами.

Одним із представників цієї школи в нашому революційному письменстві буде Лісовий. Радянське громадянство знає вже цього письменника з його невеличких новелок фельєтонного характеру, що вийшли окремою книжкою під заголовком „В революцію“. Деякі з тих новелок, як от „Аліменти“, „Сільський роман“, „Свиня“ то-що, що в них змальовано сучасний сільський побут, читаються надзвичайно легко, з цікавістю і виявляють не аби-який белегристичний хист авторів, знання села та психології його мешканців. Але громада не знала досі П. Лісового, як автора більш складного твору.

З появою книжки, заголовком якої виписано вгорі, ми маємо змогу судити про авторів інтелектуальні можливості — справитись і з більшим завданням, ніж згадані новелки, що ввійшли до книжки „В революцію“.

Кажуть, що велику річ на кілька аркушів друку легше написати, ніж гарну художню стислу новелку на кілька сторінок. Може це й так, але не завжди так, не для всякого роду літературної творчості це так. А написати великий твір, що обіймає по-над 7 аркушів друку, як от „Микола Ярош“, та щоб твір цей викликав у читанні безупинний інтерес до себе, то це справа складніша й тяжча за новелку й вимагає взагалі не аби-якого природного обдаровання.

Як же справився П. Лісовий із цим складним завданням? На нашу думку справився добре. Що правда, роману тут у властивому розумінні цього слова мало, превалює здебільшого хроніка революційних подій від початків революції — Петроградські страйки і скинення Миколи Останнього — й кінчаючи першим Всеукраїнським З'їздом Рад у Харкові.

В центрі роману автор поставив революціонера Миколу Яроша, що мусів перейти певні етапи свого соціального світогляду поки рішуче й безповоротно спинився на більшовицькій ідеології і остаточно віддав себе до розпорядимості партії, що на прапорі своєму мала напис: „вся влада радам“. Але опріч Яроша в романі є ще такі героїчні постаті, як от, скажімо, Панас Негода, Оксана, Вірка, що варті не меншої уваги до себе, ніж Микола Ярош і що могли б бути предметом самостійного їх студіювання та художнього оброблення в окремому романі чи повісті.

Читаючи цей новий твір П. Лісового, мимоволі впадає в око значний вплив на письменника декого з прозаїків далекої передреволюційної доби — вплив що до стилю, будови твору і взагалі художньої манери письма.

Коли читаєш цей роман, мимоволі згадуєш твори Панаса Мирного — „Лихо давнє і сьогочасне“, „Хіба ревуть воли, як ясла повні“ то-що, дарма що тематика цих двох творів не має нічого спільного з твором Лісового.

Щоб довести вплив українських класиків на нашого автора що до стилю й засобів користування художнім словом, дозволимо собі процитувати два уривочки з цього роману. Ось як змальовує автор сикую, що вчинив гетьманський генерал за допомогою гетьманської варті й під охороною німецького загону, над людьми села Жабокрюківки за спалений генеральський будинок та грабунок економії.

Село оточили й мужиків зігнали на дворище, де стояв напівзгорілий палац.

„Юрба стала на широкому дворі, посипаному жовтим піском. Серед двору лежала велика бочка, а біля неї похажав Ряпало, хижо посміхаючись в руді вуса.

— Дивись, хлопці, яке нам крісло приготували! — спробував хтось пошуткувати.

Генерал широким кроком підійшов до юрби. Дід Баранець стояв перший і до нього насамперед підійшов генерал.

— Ти хто такий?

— Не бачите хіба? — відповів дід і копіркнув ципком землю.

— Це ти такий старий і пішов у більшовики, мати твою!..

— Ми, пане, всі більшовики, скільки нас тут не бачите!..

— Що?.. — закричав генерал. — Більшовики! — Він ухопив діда за бороду і рвонув до себе. — Ти хаме, смієш це мені в вічі казати!.. — і генерал ударив його просто в зуби.

Дід похитнувся, але не впав, він тільки якось шарпнувся і виплював грудочку крові з останніми зубами.

— Поручик! — гукнув до Левченка генерал. — На бочку його!.. Вспати 50 шомполів, щоб знав, як революцію робити!..

До діда підбігли двоє здорових вартових і поволокли до бочки.

— Клади!..

Підкотили бочку, діда нахилили, двоє держало, двоє било. Полетіли шматки старих штанів, бризнула на пісок кров, дідові посиніло лице, очі вилізли на лоба, але він і не ниснув.

— Досить! — крикнув генерал.

Діда кинули. Він упав на землю і поповз на животі в кущі, весь час харкаючи кров'ю.

— Кваша! — гаркнув генерал.

Кваша виступив уперед.

— Я...

— А, це ти, голубе!.. Права рука Яроша!.. Ну, що ж ти скажеш тепер, га?.. Кваша злісно подивився йому у вічі.

— Що скажу?.. Нічого!.. Можете бити!..

— А ти думаєш, не буду бити?.. Битиму!..

Поручик, вспіте йому сто!.. Тільки не зразу!.. Штани спустити!..

Кваша підійшов до бочки. Урядник схопив його за руку, але Кваша так дав йому в груди, що він упав.

— Додайте ще п'ятдесят! — наказав генерал.

Почалось щось нечуване. Перші 25 ударів Кваша ще витримував. За других 25 він знепритомнів. Спина була суцільною ранюю і кров цвіркала струменем.

— Води! — прохрипів Ряпало.

Бризнули водою і Кваша тихо застогнав.

— Ага, болить!.. Оце вам воля, сукини сини!.. А скоро буде й земля!.. — кричав генерал. — Всіх до одного заб'ю! — обернувся він до мужиків. — На шматки порву!.. Далі! — гукнув він.

Шомполи засвистіли знову...

Чи не нагадує цей опис екзекуції своїм стилем та манерою письма, опису екзекуції над панською покоївкою Мариною у „Лихо давнє і сьогочасне“? Хіба що у Лісового барви густіші.

Ось другий епізод. Біла Денікінська кіннота прорвала червоний фронт і, розсипавшись по запілля, почала справляти по селах погуляннячка. Одна така хижа зграя, на чолі з осавулою дісталася до Очеретної. Спершу взялися виловлювати, за допомогою багатіїв, та вбивати активних селян, а далі після п'ятки — гвалтувати жінок та дівчат. Одна з таких жертв, Оксана, потрапила до рук п'яному Осавулові. Але тут наскочила коса на камінь. Оксана не схотіла бути іграшкою розбещеного бандита і через це відбувається така сцена:

— Ну, то як же, по волі хочеш, чи прийдегся силою брати? — спитав осавул і загородив двері.

Оксана обперлась об стіл.

— Не підходьте, — сказала гостро.

Осавул скинув шаблю і став до неї наближатися. Коли він хотів її ухопити, вона вдарила його прямо по обличчю.

— А, ти он як! Добре!

І він ухопив нагай.

— Виходь зараз!..

Тоді Оксана ступила до нього і крикнула:

— Ну, бий! Катуй! Катуй! Ти, гаде, проклятий!

Нагай опускався раз, другий, третій.

Від кожного удару рвалась сорочка і на тілі лишалась чорна кров'яна смуга. А коли вже Оксана була зовсім без пам'яті, він кинув далеко в бік нагай, ухопив її попереки і понів до ліжка.

Очуняла Оксана від тупої болі в усьому тілі. Поруч на збитих подушках спав п'яним сном осавул...

Оксана здригнулась, ніби хтось її знову ударив, і стала потихеньку сповзати з ліжка. Ступила босою ногою на підлогу і пішла до дверей.

— Тікати! — промайнуло у неї в голові.

Вона тихо торкнула клямку, двері відчинилися. На дворі було тихо, все спало.

Вона оглянувшись назад. На подушці темною плямою вимальовувалось обличчя осавула. Тоді вона підійшла ближче і з хвилину дивилась на нього. Далі її рука простяглась до стола, де лежав кінжал. Поволі витягла його із піхви і знову нагнулась над осавулом. Рука піднімалась все вище і вище і потім кінжал блискавкою опустився йому на груди. Осавул глибоко зідхнув і, не ворухнувшись, лишився так само лежати, як і раніше.

Оксана навшпиньках вийшла до сіней і причинила двері...

І знов, чи не нагадує цей стиль стилю того ж таки П. Мирного з його невмирущих творів на соціальні теми?

Отже з наведених цитат виразно видно, що українське радянське суспільство має в особі П. Лісового нового белетриста реалістичної школи — белетриста, що наслідує своїх попередників - реалістів Мирного, Нечуя, Грінченка, Маркевича і ин. Мова П. Лісового прекрасна, суто - народня, хоч і не така образна та барвиста як, скажімо, у Мирного або Нечуя - Левицького.

На протязі цілого роману ми натрапили тільки на такі мовні огріхи, що їх слід виправити в другому виданні: у фразі персонажу (стор. 12) вжито виразу: „голівна біль“. „... поскоріше випровадити“ (стор. 18); „... захожого торговця косами“ (стор. 19); він не утруднював себе філософськими міркуваннями“ (стор. 23); „Але управитель не вгавався“ (стор. 91), зам.— не вгавав. „Доброго ранку, дядьку“ (стор. 154). Такого вітання народ не знає, кажуть; добридень, доброго здоров'я, драстуйте (явний русизм); „А по-при всім тим“ (стор. 222), зам по- за всім тим. Але все це дрібнички і мова письменника загалом дуже добра.

Книжка заслуговує широкого розповсюдження, а надто по Сельбудах та по Хатах-читальнях.

Г. Ков.- Кол.

С. Мусіяк. „Горобині ночі“. Оповідання. Видання „Книгоспілки“. 71 стор. ціна 40 коп.

Нам потрібна й революційна романтика, й гарні романи та оповідання пригод, і хороші українські Фенімери Купери та Майн-Ріди. Але гарні і хороші. А коли це буде революційна „романтика“ в лапках, і погані оповідання наших українських „Майн-Ридів“, то краще не треба.

До таких непотрібних нам оповідань належить оповідання Мусіяка „Горобині ночі“. Це оповідання є ніщо инше як нагромодження кривавих пригод з дешевого бульварного роману, тут і втечі, й вибухи, й зрада, й відірвана рука коханки, що мертва перебирає пучками, й розстріли, й пожежі, й чого хоч; і все це страшенно не природно і, так - би мовити, притягнене за вуха. З ідеологічного боку, все оповідання якесь плутане й невтримане. Герой оповідання „молодчага“ Товкач, зовсім не зрозуміла й невіразна постать. Хто він, що він? Повстанець, чи просто бандит? І вчинки цього Товкача теж якісь дуже плутані й незрозумілі, наприклад, він кидає бомбу й не шкодує, що вб'є свою коханку, сидячи в льоху чує, як ту його коханку мордують білі, теж анічогісінько, після вибуху лізе за її перснем, (хай, мовляв, буде на спогад), важучи своїм життям, потім, замість тікати після вибуху від білих, він чогось, напевне з переляку, ганяється по полю за офіцером, з великого-ж таки переляку, він, ще за часів імперіалістичної війни, мало не вбив цього-ж офіцера (Колю Чичипаса), та й оповідання починається з того, що той „молодчага“, Товкач, з переляку танцює в в'язниці, заставивши якогось дурня дуги в халюпу від драного чобота. До речі, чудово виявляє себе той герой Товкач, коли цей дурень називає себе Товкачем і приймає від білих кару, як начальник повстанського загону, а дійсний Товкач стоїть поруч і під загрозою офіцерського нагану згадує солоденько свого діда, журавлів і ще якісь дурниці.

Про таке оповідання не варт би й казати, якби не почувалося, що автор міг би писати й міг би писати добре. У автора є подеколи й гарна барвиста мова й почувається не аби який хист саме до цих „приклученчеських“ оповідань. Але нема ідеологічної витривалості, нема почуття міри, нема простоти, все надуте, неприродне.

Що автор, безумовно, має хист, показує вміщене в тій-же книжечці друге оповідання „Келебердянські дзвони“. Гарно, тепло й широко малює автор маненького підпасака попівських корів Терешка, що слуха молитовно срібні Келебердянські дзвони серед весняних розквітлих лук. Гарними барвистими фарбами малює автор колишнє убоге село, задумане й пригнічене попівськими хрестами, молитвами, ладаном, забобонами, село, що скніє в темряві й голоді, але таке село, в якому десь глибоко починає вже ворухитися незадоволення й протест, бо був вже 1905 рік, горіли вже десь недалеко економії, гуляли десь близенько карні загони.

Але вже через декілька сторінок починаються мовні викрутаси, які в такому простенькому селянському оповіданні зовсім уже не до речі: „крига деспотії“, „кров задрожжилилась“, „рука пахтить руїною“ і т. ин. І нарешті, навіть, на високій горі, що „прозивалась світо-капітал, стояв Нерон-поет, Нерон-тиран... Нерон... і награв на цимбалах свої безглузді пісні“. Чому, навіщо, до чого цей Нерон? Невідомо.

І, спочатку просте, гарне оповідання де далі робиться зіпсоване. А закінчується воно й зовсім безглуздою сценою, де Терешко, вже дорослий хлопець, не то повстанець не то просто кримінальний бандит, приставляє нагана до грудей попові й примушує його признатися, що він, піп, колись згвалтував сестру Терешка, Пріську, признатися про те

про що давно добре знав і Терешко, й Терешкова мати, знала напевне й добра половина села, бо піп взагалі мав славу страшеного розпусника.

І знов в „Келебердянських звонах“, як і в першому оповіданні, нема ідеологічної витривалості, нема почуття міри, нема художньої простоти.

Ол.

О. Слісаренко. Байда. Вибрана лірика. 1911 — 1927. ДВУ, Харків, 1928. Стор. 148.

Останніми роками наш читач так звик до Слісаренка - прозаїка, реаліста сюжетника, що забуває вже Слісаренка - поета, автора книжок „На березі Кастальському“ та „Поєми“. А нашої критиці здебільшого також властиві коротка пам'ять і надмірний нахил до ярликів. Скажемо — дали Слісаренкові ярлика реаліста - сюжетника й уже ніхто не робить собі клопоту з того, як виглядає вся творчість Слісаренкова, все його обличчя. А якби добре дослідили Слісаренка - поета, то, певна річ, це дало б щось і для кращого вивчення його прози.

Отож ніби навмисно для того, щоб усунути звиклі поверхові оцінки, Ол. Слісаренко випускає в 1928 році велику збірку, що повинна дати читачеві уяву, як пише в передмові сам поет, про „мистецькі та ідеологічні етапи його поетичної праці“. У книжці подано головніший (за вибором автора) матеріал з чотирьох збірок — двох видрукуваних (уже названих) і двох невидрукуваних „Земними дорогами“ й „Байда“.

На цьому матеріалі можна справді докладно аналізувати шлях Слісаренка - поета від початку й до сьогоднішнього дня. У стилістичній рецензії годі сподіватися повно такої аналізу виконати. Тут годиться визначити лише провідну суть усієї поетичної праці Ол. Слісаренка і трохи деталізувати цю суть, розглянувши окремі етапи розвитку поета.

Головне, що впадає в око, коли розглядаємо ці етапи, є відносна сталість основних тенденцій Слісаренкової творчості на всьому її шляху. Слісаренко, пройшовши різні етапи, властиві не тільки йому, а більшості поетів, що вийшли з школи українського символізму, більше, ніж хто інший з цієї групи, зберіг основні властивості своєї ранкової школи, будови образів, певні підвалини світовідчуження й філософії творчості.

Перша книжка О. Слісаренка „На березі Кастальському“ досить повно відбиває всі властивості українського символізму; друга „Земними дорогами“ — намагання в образах і ритмах, властивих символізму, наблизитись до сучасності; третя — „Поєми“ — футуристичний етап; і, нарешті, четверта — „Байда“ є ніби синтез на сьогоднішній день. Проте їй бракує тої виразності й чіткості, окресленості всіх ідейних і формальних ліній, що повинна характеризувати справді синтетичний доробок. Мабуть, ця збірка лежить на шляхах до синтезу.

Тепер не так уже цікаво докладніше характеризувати Слісаренка першої доби — типового символіста. Тут він є представник певної школи й ніщо властиве цій школі не є чуже поетові. Тут є досить типовий для символізму уявлюваний світ ідей і символів, тут є символізовані образи, підкреслювані часто транскрипцією з великих літер. Є й, нарешті, протиставлення вищого світу символів та ідей буденщині. Ця ж буденщина типізується й символізується так само в досить звиклих як на ті часи образах. От прикметний для цього стилю приклад:

Як тоскно од електрики вечорами.
Як тоскно од білих очей ліхтарів.
Хтось навіки замкнув зачаровані брами,
Зачаровані брами Голубих Овтарів.

Усі прикметні риси символізму на переході до революційної тематики (порів. Блока, Тичину, Савченка й инш.) є в збірці „Земними дорогами“. Тут головне є в тому, що поет символіст, сприймаючи нове життя, сприймає його ще виключно, використовуючи засоби своєї попередньої школи. Це позначило навіть назву збірки „Земними дорогами“ (порівн. в Савченка „Земля“, в Тичини „Плуг“ то - що), де в символізованому - таки плані ідея землі, земного протиставлення певному уявлюваному світові ідей.

Найбільше звязок з старим символізмом виявляє характер образу. Цікаво з цього погляду процитувати деякі рядки з вірша на конкретно - революційну тему „Пам'яті Гната Михайличенка“:

Вірили ми, що над чорними голготами
Зустріне нас привітний Ісус,
І потечуть величними строфами
Шляхи на Емаус...
Але очі сліпилися далями,
Кривавіли глибокі рани...
Посміялись над нашими ордалями
Ворожі корани.

Ту-ж саму тему П. Тичина подає в душі пізнішої вже символістичної образowości, космічних мотивів:

Омарсельзені світи
Взялись жалобою та горем.

А цілком конкретизує її й розв'язує послідовно-революційно в своїй поезії хіба тільки В. Елан.

Пізнiші стадії символізму О. Слісаренко своєрідно відбиває книгою „Поєми“, поєднуючи тут властивий пізньому символізму космізм (згадаймо, що й спроба була в ті часи таки участю О. Слісаренка літературну групу під назвою „Космоском“ утворити) з впливами вже після символістичних шкіл — футуризму (а, либонь, якоюсь мірою й імажинізму, течії, що її в українському письменстві офіційно не проголошувано, а втім усе-таки й тут наявної, деяким авторам дуже притаманної). У цій досить складній амальгамі з різних стилів і художніх засобів (говоримо головне про поєми од 1921 року й пізніше) відзначити варт більшу проти новітніх течій вагу старого символістичного світовідчуження й деяку штучність, навіть інколи трафаретність образів про електрику, нафту, бетон, вокзали. Це був певний канон тогочасної романтики. Механіка, відбита в поезії, була нереальна. Може тому, що будівництво на Україні тоді що-йно починалося. Ще не було реальних його форм. А втім величний патос будівництва вже відчували всі, а зокрема й останні символісти.

Зовсім небагато подав матеріялу поет в останньому хронологічно, а першому в книжці, розділі „Байда“. Цей розділ доводить, що прозаїк-реаліст Ол. Слісаренко не занехаяв свого поетичного розвитку, не спинився на раніше здобутих шаблях, що формальна досконалість Слісаренка-поета де далі зростає.

Проте — і особливо цікаво й навіть дивно, коли рівняти до Слісаренка-прозаїка, — проте поет не змінився ґрунтовно. І до 1927 року він, один з небагатьох, дбайливо доніс незайманою культурою символістичної поезії. Взяти хоча б невеличкий вірш „Осінь“ — тут ми знайдемо все, що колись було властиве Слісаренкові — „бібліїні терени полян“, „багреці жовтневих ран“, „кіновар засохлих ран“ то-що. Тільки чіткість 4-стопного ямбу, до якої майстерно припасовано всю будову віршу, свідчить про чималий формальний зріст поета-символіста.

Досконало зроблено вірш „Україна“. Проте символізовані традиційні образи національної романтики, що в сумі становлять для поета поняття „Україна“, ще й протиставлені образіві „Робітничого Залізняка“, не дають реальної уяви про правдиві національні й соціальні відносини на Україні. О. Слісаренко в цьому творі так само типовий символіст і своєрідний романтик.

Теж саме можна сказати про „Іней“ і про найбільший твір цього розділу поему „Байда“.

„Іней“ є символ утоми й може зневіри, може сумнівів після років революційної боротьби.

Надзвичайно складна й цікава ритмами й образами є поема „Байда“. Гадаємо, що це є найкращий поетичний твір Ол. Слісаренка, твір синтетичний для всіх його стилістичних етапів, але ще не синтетичний ідеологічно, кінець-кінцем найскладніший символічний твір.

Підсумувати шлях поета в 1928 році тяжко. Тяжко тому, що цей поет, хоч і зростає формально, а все-таки й досі виходить з засад старої поетичної школи, світовідчуження. Чому? Може це не так органічне явище, як те, що, віддаючи більшу увагу прозі, О. Слісаренко просто не переборов іще тих впливів, що сформулювали його колись, як поета. Може в наступні роки виявиться якийсь злам у Слісаренковій творчості.

Сьогодні це є поет, безперечно, досить далекий від доби: поет, що в світовідчуженні спинився десь на перейдених шаблях і то не пролетарської літератури, а революційно-попутницької.

Зовсім інакше оцінюємо Слісаренка-прозаїка. Більше того, ми й синтези та навіть простої спільності між двома обличчями одного автора не бачимо. А втім Слісаренко і поет не між іншим, а таки один з сильніших українських поетів.

Тим-то слід його уважно вивчати, сподіваючись, що згодом колись неминуча загалом для кожного письменника синтеза буде й що вона одразу освітить усі теперішні й минулі шляхи й потайні стежки О. Слісаренка.

Ф. Якубовський

В. Свідзінський. Вересень. Харків 1927. Стор. 80. Ц. 50 к.

Лірика В. Свідзінського, поета, що пише вже давно, але до цього часу мало друкувався, робить на перший погляд трохи бліде й малооригінальне враження. Автор пише під сильним впливом російського символізму. Скрізь трапляються наслідування О. Блоку, наприклад:

Вийду з кола твого золотого,
Та не згасять ніколи роки
Зорне світло круг серця могой,
Слід небесний твоєї руки (стор. 22) —

або Тютчеву (тут маємо вже не зовнішнє наслідування, а органічну близькість, навіть певну конгеніальність поетичної творчості):

Ми в ніч вийшли. Зоря погасла нам.
Наш світлий день замовк і одійшов.
Над нами смерть склонилася. А там,
На сході нашому, зоря сіяє знов (стор. 27) —

або Фетові, наприклад:

Цвіт повійки степової
Припадав тобі до ніг,
І зривались за тобою
Крила маків огневих (стор. 69) —

та іншим класикам минулого дня. В вер-лібрі сильно почувається вплив Гете (див. „В полум'ї був спервовіку“, стор. 46). Деякі поезії нагадують Ф. Сологуба. Напр.

Померхлої рабині раб,
Чи довго на високім чолі
Носитимеш корону смерти
І сум неволі (ст. 24)

Власний поетичний образ авторів якось зникає поза цими чужими мотивами й стилями, що їх тут надзвичайно вміло й тонко відтворено; кінець-кінцем це еклектичне наслідування нікуди не веде й стоїть поза літературною еволюцією нашої доби. На перший погляд здається, що крім мінорних тонів емоційного символізму для поета нічого не існує:

Дні палають, м'ярко сяють ночі,
Віддає вінець зоря зорі (стор. 12);

хіба що послідовний пантеїзм надає поезії В. Свідзінського певних оригінальних рис:

Не буду як лист деревний,
Ні як травинка, позбавлена слова,
А буду як сонний граніт
Над гомоном вод непокійних.
Замкнуся в мовчанні важкім,
Зиллюсь з невиразною мислю
В великім усім...
Буду як сонний граніт (стор. 57).

Проте, в певному — хоч і досить обмеженому — ліричному жанрі В. Свідзінський виявляє високу та своєрідну майстерність, а саме, в жанрі „епіграматичному“ (не в сатиричному, а в ширшому, античному значінні слова):

Був я в південній землі, де шумлять евкаліпти сріблясті,
Плюскіт морської води тіло моє обіймав.
Морок північних лісів навівав мені смуток солодкий,
Бачив я в синій далі обриси гір снігових.
Та над отчину мою не знайшов я милішого краю:
Небо Вкраїни одно — радість нетлінна очам (стор. 50).

Класична ясність та закінченість античної елегії навряд чи знайшла собі краще втілення на українському літературному ґрунті. З такою самою досконалістю владіє автор епіграматичним гексаметром:

Молодість, радість люблю я, і сонце і пісню люблю я,
Може тому, що глибоко і довго смутилося серце (стор. 71).

Звичайно, для самобутнього поета всього цього мало; але в своїй галузі ці досягнення заслуговують безумовного визнання, надто що вони свідчать про величезне зростання та розповсюдження суто-поетичної культури на Україні протягом останнього десятиліття, — тієї письменницької культури, відсутності викриків і штук, уваги до поетичної традиції та гарного літературного смаку, що без них немає загальних передумов для майбутнього — почасти вже сьогодишнього — справді всенароднього відродження українського художнього слова.

Неможна також обминути позначного перекладу уривку з „Трудів і днів“ Гезіода, перекладу, що вдало суперничає з найліпшими зразками нашої перекладної поезії точністю передачі стилю й змісту.

В. Державин

Леонід Глібів. Твори. Ювілейне виправлене та поповнене видання. 1827 — 1927. Редакція, вступна стаття та уваги Бориса Шевелева. „Сяйво“. Київ, 1927, 407 стор.

Леонід Глібів. Твори. Том перший. За редакцією Н. Капустянского та М. Плевака. ДВУ. 1927, XV + 510 стор.

Л. Глібів. Байки. Редакція та вступна стаття М. Плевака. ДВУ, 1927, XXXI + 216 стор.

Сторіччя з дня народження відомого байкаря українського, Леоніда Глібова, минулого року, спричинилося до появи низки видань його творів, що з них ми вибираємо три, найдосконаліші зроблених. Глібову взагалі „пощастило, як, може, нікому іншому з українських письменників, окрім, звичайно, Шевченка: нам відомо щось біля двох десятків видань байок його окремою книжкою, не рахуючи скорочених видань, закордонних і наших“ (з передмови М. Плевака до „Творів“, IX). До того ж, у той час, як інших письменників українських видавалося недбало, ба навіть і зовсім ганебно, Л. Глібів ще на початку нашого століття діждався більш-менш поправного й сумлінного видання, — принаймні такого, що до нього навіть сучасні редактори небагато поправок та доповнень можуть зробити. Отже робота цих нових, сучасних редакторів мусить полягати переважно в опрацюванні текстів, виясненні чорнових та первісних варіантів, вивченні паралелів до окремих байок у всесвітній літературі, нарешті, дослідженні самої ролі письменника в українському літературному процесі.

Неможна сказати, щоб жодне з зазначених видань задовольнило в нинішньому своєму вигляді усі ці вимоги. Перше видання містить у собі досить простору (ст. 7 — 46), вступну статтю „Леонід Глібів як громадський діяч і письменник“, тексти майже всіх українських творів Глібова, крім незакінченого українського оракула „Ворожка“, „що не є художнім твором письменника“¹⁾ і коротенькі „Уваги“ (ст. 401 — 404). До другого видання, що є першим томом повної збірки творів Глібова, ввійшли українські його твори й простори (ст. 417 — 507) примітки (за загальним планом видання до тому другого мають увійти російські твори Глібова; до тому третього — матеріали й статті про життя й літературну діяльність Глібова). Нарешті, третя книжка становить собою передрук байок Глібовських з „Творів“ у супроводі статті М. Плевака, „Леонід Глібів та його твори“ (XI — XXXI).

Що до самих текстів українських творів Глібова, подибуємо небагато відмін супроти старих видань і в першу чергу найавторитетнішого з них — що його видало року 1904 видавництво „Вік“ найбільше заходами С. Єфремова і за його редакцією. Текст цього видання, так само й видання р. 1895 — за редакцією Б. Грінченка, зробився немов каноничним і обидва нові редактори — М. Плевако і Б. Шевелев — відступають од нього лише в крайніх випадках, виправляючи очевидні друкарські помилки й т. под. Дещо відрізняються поміж собою нові видання розподілом байок, але це тому лише, що редактори поклали в основу різні принципи: М. Плевако сумлінно повторює послідовність, встановлену Б. Грінченком та С. Єфремовим, натомість Б. Шевелев друкує байки в тій хронологичній послідовності, як їх друкував був (по різних часописах) сам автор. Методологічно треба вважати останній принцип за краще. Видання ДВУ значно повніше за видання „Сяйва“: воно містить не тільки кілька поезій, що з'явилися вперше в останньому виданні ДВУ вийшло в світ мало не через рік після „Сяйва“, але й деякі речі, чомусь пропущені в ньому („Остапова Правда“, „Христос Воскресе“, „Писанка“). В текстах окремих творів зустрічаються деякі відміни, що залежать мабуть од різних текстів, узятих за основні; але простори примітки до видання ДВУ завжди дають сумлінному читачеві змогу перевірити редактора й, у разі потреби, скомпонувати собі інший, потрібніший йому текст.

Тут доречі буде спинитися саме на примітках. Б. Шевелев, маючи на меті загальноприпустність свого видання, обмежився лише коротенькими увагами до окремих творів; крім того, за традицією старого видання С. Єфремова, він подавав за кожною поезією коротенькі бібліографічні вказівки про те, де її вперше опубліковано. М. Плевако дав не тільки широкі бібліографічні і текстологічні примітки, але й намагався по змозі дати читачеві й причинки до історично-літературних досліджень творчості Глібова, переважно його байок. Цілком слушно зауважує він, що „вивчення байок Глібова власне ще не розпочиналось“ (417) і примітки, подані ним, „примітки загально-формального характеру, без великих зіставлень і порівнянь, мають подати ніби фактичний матеріал для правильного вирішення питання про джерела байок Глібова і, крім того, по можливості паралелі до байок з літератури російської, з інших літератур та з фольклору“ (418). Для багатьох байок — що їх Глібов позичив або й переклав із Крилова — коментатор міг використати (і використав таки) відому, хоч дещо застарілу книжку В. Кеневича, „Библиографические и исторические примечания к басням Крылова“ (СПб, 1878, 2-е вид.); українські паралелі проте зібрав він самостійно. Бібліографічну частину приміток

¹⁾ Крім цієї прогалини, відміченої редактором, маємо ще деякі, що їх відзначено далі.

складено майже бездоганно — рецензент принаймні не міг відшукати будь-яких огріхів, прогалин чи помилок.

Нажаль, велике видання ДВУ не має вступної історично-літературної статті: як говорилося вгорі, така стаття має бути в томі-третьому видання, разом із різними біографічними та бібліографічними матеріалами. Видання „Сяйво“ містить простору статтю Б. Шевелева, „Леонід Глібів, як громадський діяч і письменник“, де автор подає докладну біографію постоу й спробу літературної аналізи його творчості (переважно, байок). Проте, обидві частини статті далеко непропорціональні: у той час, як біографії присвячено понад дві третини, причому притягнуто зовсім нові, архівні матеріали, що вносять дещо нового до характеристики постати письменника, — літературну його роботу схарактеризовано якось мляво й невиразно, з окремими, вельми численними помилками. Автор статті, наприклад, зовсім несподівано визнає Глібова за лірика й ліризм згоден уважати за основну рису його творчості. Він так і пише: „Тим, що Глібів переважно поет-лірик, ми пояснюємо й те, що вибір сюжетів його байок не випадковий..., а залежить від настрою поета. Отже ліризм байок Глібова прокладає стежку до ліричних віршів Глібова, об'єднує всі твори його“ (37 — 38). Тут, очевидно, маємо досить розповсюджену й звичайну плутанину ліризму яко певного настрою й лірики яко жанра поетичного. По суті, автор взагалі не характеризує творчості Глібова й весь час говорить з приводу неї, наводячи часом цікаві побутові та біографічні (але не історично-літературні!) подробиці.

За невідлу мусимо визнати й вступну статтю М. Плевака до окремого видання „Байок“. Від подібної статті до популярного видання, призначеного для широкого читача, для шкільництва мусимо чекати перш за все безпретензійного, ясного, зрозумілого для малопідготованого читача з'ясування всіх питань, що можуть виникнути при ознайомленні з книжкою. Подібна стаття мусить ввести, підготувати читача до сприймання змісту книжки. Натомість, у даному виданні „Байок“ подибуємо, після короткої біографії поетової, переказ думок про Глібова різних критиків та дослідників, подибуємо бібліографічні (хоч і скорочені та спрощені — очевидно заради загальноприступності) дані про попередні видання „Байок“ — усе те, що лише дуже в малій мірі може стати в пригоді для того читача, на якого, очевидно, розраховано книжку.

Загальний висновок цієї рецензії мусить бути такий. Два повних видання українських творів Глібова — ДВУ і „Сяйва“ — взаємно доповнюють одне одного. Видання ДВУ дещо повніше (воно вийшло мало не рік згодом після видання „Сяйва“, отже мало змогу передрукувати навіть те, що вперше з'явилось друком у ньому), солідніше; великий його критичний апарат, такий цінний і привабливий для наукових студій, може відсахнути менш підготованого читача, що шукає самих текстів. Для такого читача більше підійде видання „Сяйва“. Власне, на такого ж таки читача розраховано й видання „Байок“ ДВУ, хоч вступна стаття може його трохи відсахнути своєю нарочито „науковістю“.

I. Айзеншток

Стежки - Доріжки

(З приводу роману М. Зарецького)

„Стежки - Доріжки“ — це назва роману. Написав його молодий білоруський письменник Михайло Зарецький. А надруковано його р. 1927 у білоруському літературно-науковому журналі „Полымя“ (№№ 1 — 7; в оригіналі зветься „Съежки — дарожки“). Тепер, скільки знаємо, виходить він окремим виданням. Роман Зарецького — видатне явище в Б.С.Р.Р. Думається, що цей твір, що малює певні етапи революційних подій на Білорусі, може бути цікавий і для інших республік Союзу.

Сюжет „Стежки-доріжок“ такий. Початок роману застає його головного героя — Василя Лісницького в Могилеві-Дніпровськім. Час дії — початок 1917 р., початок лютневої революції. Перші сторінки малюють враження від цієї історичної події в цім провінційнім місті. Тут становище ускладнювалося тим, що було це місце царської ставки й штабу. Василь Лісницький — учень останнього класу гімназії. Його бачимо в оточенні товаришів його по школі Халіма й Славина. Окрім того введено ще й хатне оточення Лісницького — він живе у найманім приміщенні — власне кажучи, брата й сестру — Андрія й Ніну.

Селянський син Лісницький спочатку не знає, як поставитися до революційних подій. Він тимчасово підпадає під вплив свого товариша, — бунтаря по натурі Халіма й бере з ним участь в організації антисемітів-погромщиків. Далі з другим своїм приятелем Славиним він попадає до гуртка старого революціонера Матруніна, який що-йно повернувся з заслання. Проповідь народника Матруніна про волю, про боротьбу за ліпшу долю народа наводить Лісницького вже більше на шлях сприймання революції. Кінчається перша частина роману виїздом Лісницького на село.

Дієві особи другої частини „Стежок-доріжок“, що відбувається вже в рідному селі Лісницького на Могилівщині такі: Мокрина — старе кохання Лісницького, — селянка, чоловік якої на війні, Раїса дочка місцевого поміщика, — красуня, що велике враження на нього справляє та, зрештою, маса селянства. З цієї маси автор окремо виділяє бунтаря — більшовика Григора. Головна дія — думка селянства повернути луки, що їх відсудив місцевий поміщик. Лісницький доводить селянам незаконність їхнього бажання й цим ставить себе в різкі відносини з більшою частиною села, з групою Григора зокрема.

Далі на село приїздить Андрій — господар Лісницького по помешканню в Могилеві Андрій — член комуністичної (тоді більшовицької) партії, веде поміж селянством агітацію проти поміщиків. Селу Лісницького він радить силою заволодіти панськими луками, скосити їх самовільно. Агітація його й Григора має успіх. І хоч як проти неї виступає Лісницький, — селяни траву скошують. А втім Карл — дядько Раїси, що керує маєтністю її батька, — приводить салдат Тимчасового Уряду й сіно звозить він, а не селяни. За це горить через кілька днів поміщицькі клуні. Їх підпалив Андрій, а селянство одмовилося загасити пожежу; тільки один Лісницький намагався тут допомогти поміщикаві й головне Раїсі, яку тепер міцно кохає, забуваючи за Мокрину.

Частина четверта. Лісницький у місті, в Могилеві. Тут як раз відбуваються події Корниловщини. Могилів в руках корнилівців. Корниловці арештовують за більшовицьку пропаганду Халіму — що круто змінив тепер свою позицію. Андрій, який разом з Лісницьким повернувся до Могилева, веде в місті революційну роботу. Лісницький з Славним заходить до Матруніна. Але гурток старого народника вже розпався і сам він вже злякався бурі революції, скоріше за Корнілова, за придушення революційного руху. Халіму швидко, з падінням корниловщини, випускають з-під арешту; він живе з сестрою Андрія Ніною — також більшовичкою, яку безнадійно кохає Славин. Малоється події Жовтневої Революції й головне їх відгомін у Могилеві. Лісницький кілька разів зустрічається з паненькою Раїсою, яка дуже кокетує з ним і грає його коханням. Вона просить Лісницького проїхати з нею на село. На селі заарештовано її ролика Карла. Лісницький їде до волости, клопотатися за нього, але його вже випущено й коли Лісницький повертається на село, то дізнається, що вся родина поміщика вже виїхала з села.

Частина п'ята роману застає Лісницького на шляху до міста. Не доходячи Могилева в лісі він зустрічається з більшовиками-партизанами, які його прихильно приймають. У городі панують поляки (польські легіони Довбор — Мусницького) й рештки „дикої кавказької дивізії“ — Корниловців. З одним із повстанців та з одним „боськом“ з колишньої компанії погромщиків, що встиг тепер примазатися до червоних партизанів Лісницький їде в Могилів. Але їм не щастить. Їх заарештовує технорук з „дикої дивізії“. У партизан знайдено таємні папери до Могилівської Комуністичної організації. Лісницького від розстрілу випадково рятує Халіма, який тепер вже покинув революційну роботу й в шуканні бунту й боротьби, вступив до дикої дивізії. Ніна, з якою зустрічається Лісницький, вагітна від Халіма, але віддана революційній ідеї — вона ненавидить Халіму. Раїса спочатку Лісницького не приймає, а на другий день зустрічає його холодно: часи змінилися — місто під владою поляків і селянський син Лісницький вже їй не потрібний. Лісницький їде з Халімою на село до родичів останнього (Халімі вже надокучила й дика дивізійка й він кидає її). На селі вони вступляють у сутичку з польським загonom, що брав контрибуцію з селян. Лісницького й Халіму й всю молодь села заарештовано. Хлопців катують, а Халіму й Лісницького, яких мають за організаторів й агітаторів виступу, відправляють до міста. Але жовніри, що ведуть їх, в лісі відпускають їх на волю. Кінчається ця частина зустріччю в лісі з втікачем з одного з сел, який оповідає Халімі й Лісницькому про надлюдські знущання поміщиків і поляків над селянською людністю Білорусі.

Лісницький в Могилеві. Андрій втягує його в більшовицьку організацію й він провадить революційну підпольну роботу. У місті панують польські легіони, потім окупаційна німецька армія. До Могилева приїздить з занятої радянським військом частини Білоруси Славин. Він кохає вагітну Ніну, кохає й ходить за її немовлям. Лісницький має доручення влаштувати перехід через Лівпро більшовицької групи. На селі, біля його, цей перехід має відбутися, він зустрічає Мокрину, яка тепер теж є член більшовицької організації та дружина Андрія. Лісницького тут арештовують німці. Знов йому загрожує смерть, але на партійні гроші його викупує (хабар) у німців Ніна. Ніна поїхала визволяти товаришів, покинувши в місті хвору дитину. Дитина вмирає. Карл, родич Раїси — ватажок контр-революційного повстанського загону, в радянській частині Білорусі. Могилів займають зрештою більшовики. З ними Халіма, який проте незадоволений з того, що кінчається бунт й починається доба твердої влади.

Остання частина, епілог, в якому політкомом працює Лісницький, з польського фронту перекинутий в осіні 1920 р. на схід Білорусі для боротьби з бандитизмом. В Могилеві Лісницький зустрічає Андрія й Мокрину та Ніну, що ведуть тут революційну роботу, Матруніна, який ручною роботою заробляє шматок хліба і все також ненавидить

революцію, Раїсу, яка працює в канцелярії виконкому. До неї вже нема кохання у Лісницького. Його батальйон розбиває загін „отамана Воліча“ (Карла) Отаман зник, але полонений його помічник Хомця Жгут — Халіма. Його розстріляно. Перед смертю з ним має побачення Ніна й говорить йому про свою зненависть до нього, як до ворога революційної справи. Отруюються Карл і Раїса. З листа Раїси до батька з'ясовується, що вона кохала Карла й заслабла від нього на пранці. Лісницький на кілька днів виїздить відпочити до свого села й звідси пише листа до „Товариша Ніни“, пропонуючи їй спільне життя з ним.

Такий в коротких словах, в схематичній, протокольній формі, зміст роману М. Зарецького.

Без сумніву доба, яку характеризує цей твір, вельми цікава. Рядовому громадянину інших республік Союзу мало відома Білорусь, мало відомі й події в ній під час революції. Ці події тут набули деякої особливості в зв'язку з своєрідним положенням Білоруси. Адже в Білорусі проходив фронт західної частини війська царської армії, тут була (саме в Могилеві) царська ставка й головний штаб; тут бачимо далі Корниловщину, ще далі — діяльність польських легіонів Довбор-Мусницького. Білорусь окупували німці, при чім тут є це безпосередня окупація, бо місцевого уряду, Білоруської Ради (націоналістичного) німці не визнали. А ще далі Білорусь заливають кров'ю регулярні польські армії Пілсудського. Оповідання в формі художнього твору про ці події треба вельми й вельми вітати.

В загальній характеристиці „Стежок — дорожок“ скажемо перед усім про головні персонажі твору. Загалом їх можна поділити на дві групи — постаті негативні й позитивні. До перших відносяться поміщики. Карл і Раїса, Халіма, Матрунін, і можливо Славин. Карл — коханець Раїси (про це читач дізнається вже в епілозі) і згодом командир повстанського протирадянського загону — блідо схарактеризований в романі. Автор майже ніде не зводить його з Лісницьким. Отже оповідається за нього рідко, спорадично з переказів інших осіб твору. Навряд чи можна признати постать цю за постать характерну. Вона можлива в першій частині роману, коли Карл бореться з селянами за майно маєтку. Але він не характерний як повстанський ватажок. Ці люди й на Україні бували здебільшого виходці з заможних курульських верств села, Карлам не було потрібно персонально битися з червоними або як билися вони, то вже в складі білих армій. Ось декласований інтелігент Халіма, в ролі ватажка банд вже більш можливий. Все це, а головне пранці, якими нагородив його автор, роблять фігуру не типову, й не дуже ймовірну. Це скорше який мелодраматичний злочинець, фатальний (для Раїси).

Значно яскравіше намальовано доньку поміщика Раїсу. Тут автор подав не штамп, а живий, цікавий образ, що тим часом не позбавлений і певних типових рис своєї верстви. Шкода тільки, що Зарецький притягнув до розв'язки хворобу на пранці. Відношення Раїси до Лісницького зрозуміле й без того, завсіди поміж ними мало стояти різне класове походження. Дворянські панночки типу Раїси й не могли піти далі кокетування, використання селянського сина з села, що колись їм на кріпацьким праві належало.

Інтересна постать Халіма. Постать бунтаря, анархіста, що веде боротьбу в ім'я самої боротьби. Автор примушує Халіму бути й серед погромщиків, і серед більшовиків — доба змагання з Тимчасовим Урядом, — в лавах Корниловської дикої дивізії, і в лавах партизан червоних і контр-революційних. Халімі все одно з ким — та за що змагатися. Аби було лиш саме змагання. Ось як в останній частині полонений Халіма говорить з комуністом Лісницьким: „Червона армія“, казав він, несе порядок. Може й новий, — мені це однаково. Де порядок, — там пригнічення, утиски, там життя мірять на мірку й вагу, там нема волі, нема натури... Кожний порядок — це підман, на який злітаються всі, хто лякається життя. Смерти треба лякатися, а не життя. Ось я забив би тебе, коли б було як, і вискочив у це вікно — я зробив би це тому, що боюся смерті, а ви мене заб'єте тому, що лякаєтесь життя... Вам порядок потрібний, а не життя... І далі: „Ваш порядок не вільний. Він зустріне своє заперечення. Це заперечення його — бунт. Бунт визволяє й очищає... Бо бунт — воскресіння живої людини, повертання її до волі й життя... Він (Халіма) раптом розпалився та закричав: „Я — особа. Я — людина. Розумієш. Що вам до мене. Хто дав вам право тиснути мене в тісний мундир, коли я в сорочці хочу... голий хочу ходити... га. Хто дав вам право лізти в моє життя, диктувати закони й правила. У мене є закон — моя воля... Я вільним хочу бути... я людина й хочу бути людиною... Чого вам треба, чого ви лізете...“ Це — інтересні слова анархіста — інтелігента, людини відірваної від певної класи. Насолода революції для Халіми в руйнуванні. І тільки в руйнуванні. Про нього справедливо каже автор словами одної з героїнь роману — Ніни: На його не можна покласти — не наш він. Халіма сприйняв тільки одну сторону революції — руйнування й поставив її як самотету. А цей його бунт, оновлення — глупство це, невдала спроба виправдати своє буянство... Можливо, що надто вже безпринципні пригоди Халіма не характерні в нашій революції. Але — і це головне — настрої його характерні для певної (хоч і нечислої) групи інтелігенції в революції.

Старий народник Матрунін також негативний персонаж „Стежок — дорожок“. Власне жажучи, головний герой роману, Лісницький, і автор роману Зарецький не по однаково

ставляться до Матруніна. Ось як говорить автор про Матруніна на початку роману: Матрунін був старий революціонер народник. Значну частину життя він провів по тюрмах та на засланні. Мабуть там він і виховав у собі надзвичайно гарний ідеал свободи й щастя, що міг вирости тільки на ґрунті персонального горя, злитого з горем мільйонів, з вічною народною бідю. Цей ідеал, яким цілком просякнуто було все життя старого Матруніна, його оживляв, робив молодим, давав йому здібність впливати на інших, зокрема на молодь". Так каже про Матруніна сам автор. Але — в дні революції Матрунін змінився. І дуже швидко. От що в дні Корніловського повстання каже Матрунін Лісницькому та Славину. "Добре було в перші дні революції. Згадуєш це, як якесь свято, як якусь велику урочистість. Яке було дружнє єднання, яке палке захоплення. Всі — за одне, всі готові йти вкупі до однієї мети. Перед нами — світлі простори — воля, щастя, рівність... Спаскудили все, все в грязь втоптали. Велике ім'я соціаліста зробили чимсь задрипанним, як фартух у брудної перекупки з базару. Тепер — кожний соціаліст" і т. инш. і т. инш. В кінці ж роману Матрунін виглядає в очах автора ще по іншому: Ось як зустрічається з ним Лісницький: "Раптом побачив Лісницький гострі, хитрувателесливі очі, маленьке зморщене обличчя, старечі уста, що нервово здригалися..."

Матрунін — живий, справжній Матрунін — дивився на нього зовсім серйозно і сміливо, хитав головою й казав з якоюсь лютою покірною. — Не пізнали, товаришу. Вибачте, це я й є, так — так... Матрунін, товариш Матрунін... А ви стали таким поважним, становитим, .. хе-хе... Комісаром служите, товаришу, га..." Автор тут до певної міри правий. Матруніни, чимало з Матруніних революції злякалися. Але з другого боку психологічно не оправдана надто вже рання зміна настрою Матруніна, якого спочатку так добре характеризував автор. І, думається, що психологічно не оправдана надто вже вперта зненависть його до революції. Чимало з Матруніних, що з першого часу вороже до неї, до Жовтня, поставилися, згодом прийшли до наших висновків, згодом цю революцію прийняли. Могилівський Матрунін Зарецького в цім відношенні постать не характерна.

І, нарешті, мабуть ще Славина вважає автор за тип негативний. Він до нього ставиться з певним приризством. Слабовольний інтелігент Славин ховається від життя. Він "винайшов" власну філософську теорію, про те, що на все треба дивитися з певного віддалення. За ним і усе життя пригоже. Нічого немає поганого в житті — все добре. Справа тільки у віддаленні. Кожне явище в житті може бути пригоже, як що тільки знайти для нього належне віддалення. Лісницький дуже вдатно зрозумів практичну цінність цієї теорії для Славина. Це — віддалення від життя, від революції. "Струсь ти полхливий, казав він. Думаєш, сховався, втік. Голову тільки сховав, та й то не всю, ха-ха..." І хоч Славин в свою чергу ніби-то розбиває Лісницького, кажучи: "Я не струсь, я не ховаюся... Я хочу щоб було гарно й добре... Ось сам ти казав, що лякаєшся цієї хуртовини, що селяни палять, руйнують маєтки, що дикунство, лютість страшна... А може це гарно. Може це не лютість, а святий, справедливий гнів. Ось ти з села втік, тобі це здалося огидним, страшним, ти супроти цього повстав... А може ти повстав супроти краси... Дивлючись — як, звідки подивитися... — то тут сам Славин все ще таки в ролі нейтрального спостережника, не більш. Революція знала і Славиних, тип цей — тип не рідкий, і малює його Зарецький інтересно і яскраво, хоч значної ролі в романі Славин і не грає.

Далі вже йдуть позитивні. На першому місці безперечно стоїть Андрій, брат Ніни. Є це зразок твердого більшовика, організатора революції з її перших часів. Цьому типові в літературі, як відомо, не щастило. Раз-у-раз з нього робили певний штамп, позбавлений яскравої індивідуальності. До певної міри такий і Андрій Зарецького, Андрій, що не знає помилок, не знає хвилини вагання, завсіди, навіть в дрібницях правий... Але у Зарецького постать Андрія схарактеризована в певнім оточенні, в світлі революційних подій і змагань, учасником яких є Андрій. І тут здобуває ця постать своє психологічне оправдання.

Кількома штрихами окреслено інтересний тип бунтаря — селянина Григора. Григори мали своє певне місце в ході революції на селі, вони відіграли тут важливу роль. Григор "Стежок-доріжок" — характерний демобілізований салдат, пізніш більшовик, доби початку революції.

Мокрина. Ця постать не вдалася авторові. Читачеві неясні причини, які привели її до революційної роботи. Кохання до Лісницького. Кохання до Андрія. Чи ще що. І чому саме її покохав твердий більшовик Андрій. На ці питання зле намальована постать Мокрини з "Стежок-Доріжок" відповіді не дає.

Ніна. Дівчина, згодом жінка з сірими очима. Тиха, спокійна, але тверда. Її тип Ніни недостатньо схарактеризований в романі. Її душевні якості, сила почуття й сила обов'язку, що потім яскраво проявляються, на початку роману схарактеризовані мало. Але Ніна передостаточної частини твору, це — справжня героїня революції. Сторінки з описом того, як визволяє вона Лісницького, смерті дитини... одні з найкращих сторінок роману.

І, зрештою, головна постать роману, Лісницький. Характеристика Лісницького мусить бути вельми складна. Шлях, що його проходить Лісницький — від ролі погромщика,

потім захисника дворянського маєтку і потім комуніста — шлях складний. Революційне життя й дійсність знали (й знають) такі типи. Адже Лісницький — селянський син і Лісницький — інтелігент. Він не може спочатку зорієнтуватися в революції, він спочатку за порядок і за законність, за них він змагається з селянами рідного свого села. Але село його пішло за більшовиками, далі Лісницького виховують поляки й німці. Класові суперечності виразно й різко виявляються й для нього. І він зрештою йде до компартії. Шлях це можливий. Але автор мусив не тільки показати нам перипетії цього шляху Лісницького, він мав навести й внутрішню еволюцію Лісницького, еволюцію його поглядів, переконань і думок. Оскільки цього майже немає, для читача неясно, чому так різко міняє свій світогляд Лісницький і неясно, чи добрий, чи послідовний став з нього комуніст.

Є ще дієві особи. Це німці, це поляки з легіонів Довбор-Мусницького, це жовніри з дикої дивізії, це партизани — контр-революційні й червоні, це — селяни рідного села Лісницького. Зокрема останні червоні партизани й селяни ярко й цікаво схарактеризовані від автора. Але й перші — і картина їхньої роботи по „оздоровленню Білоруси“ яскраво подані в романі. Хотілося б тільки одного. Це — що до селян. Селянську масу, що хвилюється, що нервово переживає перші дні революції, що змагається за панські луки, щоб згодом покінути і з усім панським маєтком, як ми вже сказали, яскраво намалював Зарецький. Хотілося б лише, щоб в відображення села введено було місцевий колорит. Адже дія відбувається на Білорусі. А білоруський селянин тип своєрідний. Він настільки ж відрізняється від українського селянина, наскільки цей не схожий на російського. Різні економіка, різні історичні умови надали цьому типові своєрідних рис. В романі Зарецького їх немає. Тут селяни подані „как таковые“, село Лісницького з білоруської Могилівщини можна перенести на українську Київщину, або в російську Ярославщину й читач напевно цього не помітить.

Є ще одна хибка. Думається що це — в повнім ігноруванні національного питання. Це питання різко стояло й на Білорусі і в перші часи до Жовтня й в перші часи Жовтня. Навкруги цього питання змагалися групи й партії, змагалися цілі класи. Персонажі ж Зарецького, що діють в часи постановки цього питання, різкої боротьби за нього — вони його не помічають. Ніколи воно не повстає перед ними, ніколи не ведуть вони розмов за нього... А чи ж могли *de facto* пройти повз нього, його не помітивши, до нього так чи інакше не поставившись живі люди й живі революціонери того часу. Сумнівно.

Оце про „Стежки-Доріжки“. Хто такий їх автор. Це — Михайло Зарецький. (Міхась Зарєцкі). Зарецький — молода людина. Він р. 1901 народився у Сеннінському повіті на Могилівщині. Його батько — сільський дяк з селян, а мати — селянка. Учивсь Зарецький — по духовній лінії, в Оршанському „духовному училищі“ та Могилівський семінарії, якої не скінчив. Не скінчив мабуть тому, що почалася революція. З цього часу революція кидає Зарецького на різні роботи, різні професії. З нього то конторщик, то вчитель, то завідувач волосним відділом освіти, то профдіяч; з 1920 р. — Зарецький в Червоній Армії. Тепер він член компартії; член редакційної колегії кращого білоруського журналу „Польмя“... Писати почав допіру з 1921 р. З того часу випустив збірник оповідань „Під сонцем“, 1925 та окремо повість — „Голий звір“ — р. 1926. Збірники ці прихильно зустріла білоруська критика. З 1924 р. Зарецький член об'єднання „Молодняк“, а з цього року перейшов в об'єднання „Польмя“. Це об'єднання, що гуртується навколо одноіменного журналу, має в своїм складі кількох кол. членів „Молодняка“ і як раз найбільш відомих, найталановитіших — як от Зарецький, Чарот, Олександрович, — так і групу старих білоруських письменників і поетів, що гуртувалися, ще навколо першого органа білоруського відродження за царських часів „Нашої Ниви“ — Якуба Коласа, Янка Купали, Цішки Гартного. По суті об'єднання має в своїм складі найсильніші сили Білорусі. Серед них помітне місце посідає Зарецький.

Яке місце „Стежок-Доріжок“ в білоруській літературі. Для цього треба дві слови сказати про білоруську літературу, власне про білоруську прозу. Її вік не довгий. До піру після 1905 р. можна говорити про широкий розвиток її. Це були трохи не завісди оповідання з селянського побуту, по формі своїй протокольно-описові, з певним нальотом народницького сентименталізму. Революція 1917 р. принесла сюди нові сили й нові теми. На сучасні теми починає писати головний прозаїк „Нашенивської“ доби Тарас Гуша (Якуб Колас). Велике полотно займає видатний роман, перший білоруською мовою роман (ще не закінчений) „Соки Цаліни“ Цішки Гартного (Жуліновича), „Стежки-Доріжки“ — другий роман в білоруській літературі. Він — безсумнівний крок вперед: його тематика, жанр, стиль, персонажі — все це нове, все це ще не мало місця в попередній білоруській белетристиці. Твір Зарецького виводить її на ширше поле, зачіпляє ширші проблеми. І як актуальні ці проблеми, як глибоко інтересна та доба на Білорусі, що її малює роман, то „Стежки-Доріжки“ є й видатне явище в білоруській літературі.

Чи ж тільки в білоруській літературі. Думається, що не зовсім так. Оповідання про революцію на Білорусі, про те як з пригнобленого „Западного краю“ стала рівноправна республіка Союзу Б.С.Р., оповідання в живій і цікавій формі — має інтерес і для інших республік. Зокрема для України, історичний процес якої багато де в чому

зв'язаний з Білоруссю, революційні й військові події останніх років глибоко зрозумілі. Адже й Україна знала й німців і поляків і партизанщину. Треба сподіватися, що українські видавництва, які випускають чималу кількість перекладної літератури — літератури не завсіди вдалої, — дадуть і українському читачеві білоруський роман Зарецького. Цей роман — як і багато чого з білоруської белетристики й поезії, за які на Україні надто вже мало знають (приблизно стільки, скільки в РСФСР за українську літературу) — буде корисний і для більшого ознайомлення з станом білоруської літератури й з одним з її талановитих представників — М. Зарецьким.

Л. Воронич

Гі де Мопсан. Твори. За редакцією проф. С. В. Савченка, Том. I. Життя Роман. Перекл. Б. Козловського. Стаття проф. С. Савченка. Том II. Сильна як смерть Роман. На воді. Переклад В. Підмогильного. Книгоспілка. 1927 — 1928. ст. ст. LIX + 256 та 297. Тир. 4000 пр. Ціна 2 карб. і 2 карб. 20 коп.

Перш за все, звичайно, про транскрипцію імені автора. Чому це Guy (тоб то Гюї) передано через Гі, адже ж така транскрипція йде всупереч основним правилам сучасного правопису.

Друге — це про зовнішній вигляд видань. Останнього часу на нашому ринкові почали з'являтися все краще виконані книжки. Видання збірки Мопсанових творів можна вважати просто таки зразковим: прекрасний папір, чіткий шрифт, елегантна обкладинка й супер-обгортка, художньо-виконана літографія Мопасана — все це примушує нас віддячити тим рукам, що з такою любов'ю й умілістю заходилися видати твори світового класика.

Взагалі треба сказати, що українські видавництва культурніше за російські ставляться до перекладної літератури. Що правда, всі основні твори світової літератури своєчасно перекладено на російську мову, а в нас тільки починається первісне накопичення світових шедеврів українською мовою — а в тім на душі наших видавництв майже нема таких гріхів, як переклади бульварної закордонної літератури.

І тепер, перегортаючи свіжо видрукувані сторінки Мопасана радієш з того, що до невеличкої кількості класичних закордонних зразків додано й твори Мопасана, одного з найцікавіших французьких авторів XIX ст.

Про самі твори доведеться говорити не багато. Усім широко відомі такі шедеври, як „Життя“, „Сильна як смерть“, „На воді“. Усі ці три твори належать до песимістичних змістом Мопсанових творів. Тут читач не спостерігає бездейного натуралізму, безпосереднього, безперспективного навіть, підходу до життя, який позначає собою де-які Мопсанові новели.

У цих більших творах Мопасана виразніше проступає основний його настрій: негативне ставлення до суспільства, серед якого він жив. Цей настрій прибирав іноді сатиричних форм (напр. „Милий друг“), а іноді, як у даному разі — суто-песимістичних. Годилося б відзначити, що обидва більші романи — „Життя“ й „Сильна як смерть“ — спільні мотивом занепаду й „другої молодости“ його основного героя. З цього погляду цілком доречно є вмістити ці твори поруч, як і зробив це редактор збірки.

Принцип хронологічного порядку творів, неодмінний, на нашу думку, в „Повних збірках“, (бо тільки цей порядок може дати правдиве уявлення про всю творчість письменника в її еволюції) — може поступатися в збірках окремих творів перед іншими порядками. Треба тільки до кожного окремого твору додавати дату його виходу в світ, і його оригінальну назву його мовою (це, що-правда, стосується просто культурного підходу до перекладу). На превеликий жаль, чомусь ці відомості не подано перед кожним твором, а тільки дещо є в уступній статті. Шкода. Цю хибу в подальших томах конче треба виправити. Вступна стаття проф. С. В. Савченка — вельми докладна й змістовна. Треба взяти на увагу її не суто-науковий, а тим більше не дослідчий — тільки популяризаторський характер, щоб зрозуміти підход проф. Савченка до творчості Мопасана. Напр. велику увагу віддає С. В. Савченко особистому життю Мопасана — дитини й юнака, особливостям його фізіологічної вдачі. Як на суто-соціологічний дослід ці відомості мають другорядне значіння. А в тім автор передмови зумів як-найкраще показати особисте життя Мопасана й особливості його літературної кар'єри саме на фоні суспільного життя того часу. Ретельно подано в статті бібліографію Мопасана; багато чого є й про його літературну кар'єру. Влучно характеризувано Мопсанову творчість як „реалістичну чи натуралістичну“, що в тих умовах суспільного життя прибирала вигляд ворогування з буржуазним суспільством Франції. Нарешті велику увагу віддано ідеологічному розглядові Мопсанової творчості, й якби автор передмови подбав більше й за характеристику художніх засобів Мопасана — передмова, не претендуючи ні на що більше, була б майже повною. До хиб її треба, між іншим, зарахувати й недостатній огляд тих письменників, що писали під впливом Мопасана. Автор передмови зупиняється переважно на Чехові. Ми думаємо, що корисно було б згадати й ім'я деякого з наших письменників, зокрема В. Винниченка.

З другого акту, третьої сцени:

о. Лоренцо

Попросту сину мій! Де загадкова мова,
І абсолюція там буде загадкова.

По престу сину мій! що се за хитра мова!
Де сповідь в загадках, там абсолюція
загадкова.

Ромео

Скажу я просто все: я присягнув
Джульеті —
Люблю її дочку старого Капулетті.
Одно ми одному під мислі підійшли
І односердно враз до того ми прийшли,
Щоб одружитись нам. Коли і як спізнались,
Як розпиталися, як щиро покохались,
Про все, про все тобі дорогою скажу;
Та тільки про одно, бажаючи, прошу,
Щоб не одмовився звінчать нас ще сьогодні

Так знай же навіряки: моя любов
Джульета,
Вродлива дочка старого Капулета...
Одно ми одному під мислі підійшли,
Обоє в один дух к тому кінцю прийшли,
Щоб одружитись нам. Коли і як
спізнались,
Як розпиталися, як щиро покохались,
Про все, про все тобі дорогою скажу;
Да тільки про одно бажаючи прошу,
Не відкажися нас звінчати ще сьогодні

З третього акту третьої сцени

о. Лоренцо

Спини свою шаленночинну руку!
Чи ти людина? образ твій говорить,
Що ти не звір. Ти ллєш жіночі сльози,
А вчинками ти фурія безтямна.
Я думав більше мужности в тобі
Невже ж, Тибальдо вбивши, ти ще хочеш
В ненадій лютості й себе убити,
А разом з тим убити і жону,
Що тільки і живе одним тобою?
Чи вдовольниш ти тим свою злобу?

Твоя свята любов — кривоприсяга.
Вона вбиває ту, котрій ти клявся.
Твій розум — орнамент краси й любови,
Став їм обом проводирем сліпим.
Він, як у воїна в ладунці порох,
Що загорівся раптом і не в час
Од власної безтямности своєї:
Чим борониться мав, тим і скалічивсь.
Отямся, друже, встань! Твоя Джульета
За - для котрої ти хотів умерти,
Вона жива! Щасливий ти на світі...

Впини свою одчаянну руку!
Чи ти людина? образ твій говорить,
Що ти не звір. Жіночі в тебе сльози,
А фурія без розуму звіряча

Я думав більше мужества в тобі
Та - ж ти Тибальта вбив? то і себе
Уб'єш? уб'єш ще й жону свою
Що тільки і живе твоїм життям?
Наситиш на собі ненависть кляту?

Твоя присягнена любов — порожня
зрада.

Вона вбиває ту, котрій ти клявся.
Твій розум — орнамент краси й любови,
Заблуканий проводирь їх обох.
Мов у того дурного козарлюги
У розі порох, загорівся він
Од власної безтямности своєї;
Чим борониться мав, тим і скалічивсь.
Ну, що ж мій друже? Уставай!

Джульета
Твоя жива, задля котрої
Ти був умер! Щасливий ти на світі...

З п'ятої сцени того ж акту:

Джульета.

О доле, доле! кажуть всі, що ти химерна,
Коли ж химерна, то що діятимеш ти
Із тим, хто славиться статочністю міцною?
Бувай же, доле, ти химерна, бо тоді,
Надіюсь, ти його держатимеш недовго
І знов до мене вернеш...

С-ра Капулетті
Все плачеш, згадуєш про смерть кузена?
Плачем не вимієш його з могили,
А виміла б — душі йому не вернеш.
Ну, годі плакати. До міри плач —
То ширість, а без міри — то нерозум.

О щасте, щасте! всі зовуть тебе
капризним.
Коли ж капризне ти, що ж ти робитимеш
Із тим, хто славиться статочністю
святою?
Бувай же, щасте, ти капризне: бо тоді
Надіюсь, ти його держатимеш недовго
І знов до мене вернеш...

Пані Капулет
Все плачеш про свого кузена смерть?
Плачем не виплачеш його з могили;
А виміла - б, душі йому не вернеш.
То годі вже любов свою являти.
Без міри плач малий асує розум.

З п'ятої сцени четвертого акту:

Парис

Ошуканий, розлучений, убитий!
Облуднице, паскудна люта смерте!
Мене ти зовсім знищила, потворо!
О, мила! о, життя! ні, не життя,
Коли любов, любов мою убито!

Паріс

Ошуканий, розлучений, убитий!
Обманщице, паскудна люта смерте!
Зовсім мене ти, злюко, зруйнувала.
О мила! о життя! ні, не життя.
Ти мертва любов моя нещасна!

З третьої сцени п'ятого акту:

Джульєта (прокидається)

Отче милосердний
Де муж? Я згадую де мушу бути.
Оце ж я й тут. А де ж Ромео мій?
(Гук оддає)

О отче утешителю! Де ж пан мій?
Я пам'ятаю, де я мушу бути.
Отсе ж я тут. А де ж Ромео мій
(Гук оддає)

о. Лоренцо

Я чую гук якийсь... Ходімо, дочко,
З цього гнізда зарази, смерти й тліну.
Власть, вища нашої, перешкоджає
У наших намірах. Ходім, ходімо!
Твій муж на грудях тут у тебе мертвий
(Далі, як і в Куліша).

о. Лаврентій

Якийсь гук... Добродійко, ходімо
З цього гнізда зарази, смерти й тліну
Власть, вища нашої, нам перебила
У наших задумах. Ходім, ходімо.
Твій муж у тебе на грудях без духу
Парис також. Ходімо, я тебе
Проміж святих сестер десь заховую.
Не гайся, не питай: он вже сторожа!
Ходім, Джульєто...

Крім того М. Вороний дещо й наново поперекладав, а саме: пролог до трагедії та пісеньки про зайця та про срібний звук музики. Автор цих перекладів пояснює, що зробити це він мусив тому, що Куліш, удаючись в українізацію твору Шекспіра, „популярну англійську пісеньку Роберта Едварда („In Commendation of music“) замінив народньою українською піснею про козака Нетягу — „Струни мої золоті“, дарма, що ні про які „золоті струни“ в згаданій пісеньці нема мови...

Ці три речі у власнім перекладі М. Вороного, в паралелі з Кулішевими перекладами, виглядають так:

Переклад М. Вороного

Пролог

В розкішній Вероні, де ця відбувається дія,
Дві рівно поважні родини, підпавши злоби,
Змагалися здавна в запеклій, тяжкій боротьбі,
Аж доки не сталась жахливо-трагічна подія.
Під впливом зловісних планет, супротивних
собі,
З утроб ворогів, де буяла жорстока стихія,
З'явилася пара коханків, прекрасних як мрія;
Але їх кохання пішло на поталу судбі.
Всі люті пригоди тієї сумної любови,
Що жертвою впала ненависти впертих родин,
Обмивши їх потоками чистої крові,
Ми маєм явити на протязі двох-трьох годин.
Як зволите пильно дивитись на зміну
картин,
Ми вади свої надолужимо ширістю мови.

Переклад П. Куліша

Прольог

Дві сім'ї поважні у гарній Вероні,
Де ми поміщаєм свою дивовижу,
Заївшись за давні й недавні досади,
Сусідською кров'ю поплямили руки.
Утроби планетні ненавидців лютих
На світ появили закохану пару,
І вийшла з кохання крівава руїна,
І зникла в руїні запекла ненависть.
Страшенні пригоди палкого кохання,
Сусідської злоби та ворогування,
Що тільки смерть діток могла погасити,
Нам треба в недовгій частині змістити.
Хто пильно на сцену зволить поглядати,
Недомовки будем граннем доповняти.

Як бачимо, сучасний перекладальник прологу надав віршові форми сонету, відступивши, правда, від ямбичного метру, що більш уживається до сонетів; але зробив це М. Вороний, як він сам зазначає у післямові, для того, щоб „надати віршеві більше хвилястої плинності й поважності“, маючи на увазі, що пролог виконує звичайно хор.

Продовжимо, однак, далі порівнювати самостійні переклади цих двох поетів, працю яких ділять час на 70 років.

В третій сцені другого акту Меркуціо співає:

За Вороним:

Заєць свіжий, хоч і сивий,
У пиріг годиться.
А як заєць застарілий,
Можна подавиться.

Меркуціо. Стара пані, бувайте здорові.
(Наспівуючи)

Сіноро, сіноро,
Бувайте здорові!..

За Кулішем:

Старий заєць сивий,
Та старий заєць сивий —
Дуже добра харч у піст.
Та що той заєць сивий
Вельми застарілий,
То ніхто не їсть.

Меркуціо. Бувайте здорові, пані стара,
бувайте здорові пані, пані, пані!

З п'ятої сцени четвертого акту:

Петро...
Коли самотнє серце тисне
Клубок жалю, як звій гадюк,
О бідне серце, як не трісне,
Тоді музики срібний звук —
Цілюще зілля од тих мук

Петро. А! я забув, що ти, вибачай на
цім слові, не музика, а співака! Скажу ж я
за вас. „Срібний звук“ тому, що поганим
музикам не платять золотом.

Тоді музики срібний звук —
Цілюще зілля од тих мук.
(Виходить співаючи)

Петро...
Струни мої, струни,
Струни золотії,
Ой заграйте - ж мені стиха!
А чей козак нетяжко
Позбудеться лиха

Петро. А, дак ви, бачу, вибачайте
в цім слові, лобуряки, не співаки. Скажу-ж
я за вас. „Золоті струни“, тим, що музи-
кам не платять золотом.
Ой скажіть, струни,
Струни золотії
Де пасуться панські
Коні воронії (Виходить співаючи).

Отже Кулішеве козакофілство позначилося навіть на такому загально-людському творі письменника інтернаціональної ваги, як „Ромео та Джульєта“ Шекспіра...

Опріче наближення перекладу до оригіналу, усунення з твору вульгаризмів та простацьких виразів, що немило вражають ухо, реставратор трагедії вирівняв також і русизми, що рясно трапляються в Куліша, як от „жизнь“, „вражда“, „восток“, „совершенство“ і т. и.

Переробник Кулішевого перекладу, наприкінці своєї післямови, каже так: „...всі попередні переклади Шекспірових творів (О. Федьковича, П. Свенціцького, П. Куліша і кращий з них М. Старицького) на теперешній час уже пережилися — треба робити нові“. До цієї цілком слушної уваги хотілося б додати латинську приповідку: *Sapi-entī sat!*...

Книжка має чепурний вигляд: малюнки деякі хороші, але не добре вражають своєю різноманітністю; тут репродукції з картин і Маковського, і Карла Беккера і Ганса Макарта, і Августа Шпісса. А деякі цінкографічні „художества“ краще б і зовсім не вміщати.

Г. Ков.—Кол.

Українська Академія Наук. „Вісник Інституту Української Наукової Мови“ Випуск I, 1928, стор. 104,8^о. Ціна 1 крб.

Розгортаючи цю чепурно видану книжку, наша увага зразу фіксується на редакційній статті, де між иншим сказано так: „Жовтнева Революція, передавши владу до рук працївних мас, дала українському народові змогу, вперше в історії своїй, самому творити своє державне життя, будувати новий громадський лад на соціалістичних підвалинах. Але збуджені в огні революції до боротьби, до нового життя величного й творчого, українські народні маси опинилися без такої важної духовної зброї, як розвинена культурна мова“.

З бігом короткого часу „мова українського селянства стає державною мовою“, вона „не тільки виходить тепер за межі селянської верстви, але й стає... мовою (міського) пролетаріату“.

Однак „запалюючи в українських містах огнища нової української культури, орудує на Україні українським словом, пролетаріат потребує досконалої духовної зброї — культурної високорозвиненої мови“, потребує „відповідних наукових термінів, нового лексичного матеріалу для нових галузей політично-громадського й економічного життя“.

Редакція під кінець статті каже, що „тільки спільними силами української радянської державности й науки можна задовольнити тепер пекучу потребу в організації української культурної мови“.

„Ми свідомо стаємо на шлях наукової помочи в мовних питаннях широким верстам українського громадянства і в десяти роковини Жовтневої Революції кладемо й свою цеглину до величної будови Республіки — „Вісник Інституту Української Наукової Мови Української Академії Наук“ — з написом: „Я на сторожі коло них поставлю слово“.

Із статей уміщено в першому випуску „Вісника“ такі: „До історії організації термінологічної справи на Україні“ Гр. Холодного. Автор робить перегляд цього питання, почавши від р. 1861-го, за часів „Основи“ (праці М. Левченка та П. Єфименка), побіжно розповідає про заходи коло термінології в Галичині (Ів. Верхратський, Львівське Наукове Товариство, Вол. Левицький) і досить докладно висвітлює, як стояла ця справа на Великій Україні з 1905 року почавши і до утворення Інституту Української Наукової Мови.

До цієї статті ми мусимо внести невеликий коректив, а саме: Гр. Холодний каже, що наприкінці 90-х років і на початку 900-х були „окремі спроби збирання термінологічних матеріалів“ (курсив мій Г. К.-К.) і тут же згадує ім'я В. Яблоновського, як одного з таких, що робили „спроби“.

Нам добре відомо, що В. О. Яблоновський (повітовий агроном кол. Зміївського земства, замордований Деникинцями в-осени 1919 р.) збирав термінологічний матеріал до сільсько-господарського словника не тільки на початку 900-х років, а мабуть до самого свого мученицького кінця і той його матеріал, до певної міри впорядкований уже до видання, становив по-над 34.000 с.-г. термінів з перекладом кожного терміну на російську або на іншу чужоземну мову.

Отже, трактувати таку працю, як „спробу“ збирати терміни, нам здається не випадає, бо ця праця перебувала в такій стадії, що потребувала тільки докінчення — редакторської руки та друкарської машини. Що праця не відповідала б може сучасним вимогам сільського господарства — це вже інша справа.

Далі йдуть спеціальні статті — проф. О. Янати „За яким принципом треба укласти українську природничу номенклатуру“ і Я. Лепченка „За якими принципами укладає тепер Інститут Української Наукової Мови українську природничу номенклатуру“.

Обидві ці статті трактують одне й те саме питання і розв'язують його майже однаково.

Проф. О. Яната написав свою статтю ще р. 1914-го (продовживши її р. 1925-го), коли вперше захожувався коло української ботаничної номенклатури. Справа розходиться про те, як подавати в словнику назви тих рослин, що мають зложені назви — чи за принципом бінарної номенклатури (на зразок латинських назв), чи так, як народ здебільшого називає, тоб-то просто „ріпак“, „сокирки“, „нагідки“ і т. и.

Це одно з актуальних питань як ботаничної, так і зоологічної номенклатури і воно остаточно ще не розв'язане. Проф. Яната висловлює в своїй статті таке, цілком слушне побажання: „Нехай наша природнича номенклатура не відривається від живої народної мови і тим найкраще прислужиться справі поширення природознавства в селянських та робітничих масах“. А з статті Я. Лепченка як-раз довідуємось, що ІУНМ саме на цих засадах і укладає тепер ботаничну номенклатуру, поступаючись одним із принципів (народности або бінарности) тільки тоді, коли їх погодити ніяк не можна. „Мавши на увазі каже Я. Лепченко — перевагу в народніх матеріалах однослівних назв, Інститут у суперечливих випадках воліє поступатися принципом бінарности перед принципом народности“.

М. Любинський подає „уваги до проекту елементарної граматичної термінології Державної Комісії до впорядкування українського правопису“.

„Уваги“ М. Любинського слухано на загальних зборах Соціально-Економічного Відділу ІУНМ та на Термінологічній Секції Пленуму Державної Правописної Народи. Автор відзначає в своїй праці чимало хиб і помилок в „Проекті елементарної граматичної термінології Державної Комісії“ як у частині російсько-українській, так і в частині українсько-російській та вказує на цілу низку праць, що їх не використала Державна Комісія, укладаючи „Український Правопис“. Автор подає також конкретні поради що-до поповнення та зміни проекту граматичної термінології і наводить низку термінів, що їх конче треба завести до проекту.

Відділ Вагіа містить: 1) „До початків національної наукової мови“. „Пам'яті М. О. Максимовича“ — Як. Лепченка; 2) „У справі усталення укр. природн. таксономії“ — С. Паночіні; 3) „З нової математичної термінології“ — В. Шарка; 4) „Деякі зміни в ботаничній термінології“ — Ботан. Секції ІУНМ; 5) „Метода“ чи „метод“? — Гр. Іваниці.

В цьому відділі звертає нашу увагу невеличка замітка Я. Лепченка, присвячена М. О. Максимовичеві, як ботаникові, що в своїх підручниках до ботаники завжди намагався „наблизити переклади з сухої латинської мови до мови народної“ — давати на кожну латинську назву „не тільки точний, а ще й близький до мови народної переклад“.

Поминаючи інші суто-спеціальні замітки цього відділу, згадаємо ще про невеличку розправу Гр. Іваниці — про те, що маємо прийняти до вжитку — „метода“, чи „метод“? Автор на підставі екскурсів та аналогій з мов грецької, французької та німецької приходить до висновку, що слід уживати форми не „метода“, а „метод“, того бо вимагає послідовність та уніфікація слів певного морфологічно-етимологічного характеру, як от „епізод“, „період“, „синад“, „антипод“ — додамо від себе.

Наступний відділ „Програми та інструкції“. Тут подано такі інструкції: а) до збирання мовного матеріалу з галузи природничої термінології та номенклатури. Тут, після загальних вказівок що-до запису народного термінологічного матеріалу, подається що й як треба записувати: з фізики, математики, метеорології, астрономії, ботаники, зоології, медицини, геології, географії, антропології, хемії, і б) інструкція для укладання словників ІУНМ, що має в собі такі розділи: I Основні принципи. II Оброблення термінологічного матеріалу. III Філологічне оброблення матеріалу.

Відділ „З народніх уст“ має цікаву статтю Я. Миколаєнка — „По терміні“. Це враження й спостереження автора, коли він збирав народню термінологію на українському Поліссі в 1926-го. Враження та спостереження Я. Миколаєнка можна рекомендувати взяти до уваги тій радянській інтелігенції (учителі, агрономи, ветлікарі то-що), що збирають народню термінологію для того-ж ІУНМ. Із статті можна запозичити чимало практичних порад, як підійти до народу, щоб вивідати від нього та записати ті чи інші терміни, особливо абстрактного характеру (з метеорології, астрономії то-що).

Б. Юрківський подає дещо „З рибальської термінології с. Дуфінки на Одещині“. Далі відділ „Бібліографія та рецензії“ містить досить різноманітний матеріал, хоча, правда, на книжки, що вийшли в друку ще в 1924—25—26 роках... *Reposalia* (др. А. Н. Колесницький) і, нарешті, „Хроніка“ — дрібні замітки.

Зовнішній вигляд видання цілком пристойний, навіть не без претензії на естетизм (заставки і віньетки).

Г. Ков.-Кол.

Микола Левченко. З поля фольклористики й етнографії. В. І. Київ. 1927 р.

Книжка М. Левченка містить в собі сім окремих статей з українського фольклору та етнографії.

В першій статті „Богатир Ілля Муромець в старій українській казці“, М. Левченко використав велику літературу українську, російську та польську, що до билин та казок. Тут подається ціла низка свідчень XVI й XVII в. в. про пехеховування тіла Іллі Муромця в одній із київських церков (також ці свідчення підтверджує австрійський посол Еріх Лясота, Панаас Кальнофойський й др.). Автор подав дуже цікавий текст казки про Іллю Муромця, що друга половина її сплітається з епізодами казки про Єруслава Лазаревича. Авторіві між иншим відомий запис казки про Іллю Муромця, зроблений в 1860-х роках В. В. Калашем десь на Волині. Шкода, що М. Левченко не використав цього рукопису. Цікаво було б дослідити, як ця казка попала до народніх уст.

Другу статтю М. Левченка присвячено звісткам про турецьке бегадурство та про Україну й східну Європу I-шої полов. XVI в. у французького Гільйома Постеля. Маємо шерег даних що до сусідніх з турецькою державою народів, про невільників з різних націй то що. В Туреччині ж Постель підмітив і бегадурів, як звано там найкращих воєвків у турків. На думку Левченка наші богатирі ведуть свій початок від турецьких бегадурів. При близьких стосунках у XVI в. України з Туреччиною наші люди уявляли собі своїх билинних богатирів саме такими, якими бачили живих бегадурів турецьких. Коли це так, то маємо ще одне підтвердження про українське походження билин. Далі автор подає цікаві звістки про „черкасів“ ц.-т. українців у Гільйома Постеля, Станіслава Сарницького, а також звістки про козацтво українське, італійця Петра деля Валле 1618 р.

Віршу про вбогого Кирика М. Левченко подає в трьох варіантах: варіант Димінського, Куліша та Кудринського.

Автор приводить цілу низку легенд про багатого попа, які існували в 1830 р. р. й має рацію виступати проти Драгоманова, що спростовував запис Завалішина. Автор дає перекональні приклади, що показання Завалішина стверджують.

В статті „Збірка подільських казок 1850—1860-х р. р. волосного писаря Димінського автор, ідучи за авторитетом О. Б. Курило, доказує, що Димінський робив свої записи на Проскурівщині та напевне в сусідньому повіті Ушицькому. В кінці розвідки автор подає тільки заголовки 467-ми казок збірки Димінського й можна тільки побажати, щоб М. Левченко подав повністю збірку казок Димінського.

В статті — Українська популярна пісня в великоруському фольклорі в записі 1891 р. автор цілком правильно робить закид старим українським етнографам, що вони тільки спинялися над тим, що серед українського люду ширилася великоруська пісня й перероблялася в дусі української фонетики. Але ніхто не спинявся на тім, що й

українські — переходять до фольклору великоруського з аналогічними наслідками. Автор дає досить доцільні приклади переходу української популярної пісні до великоруського фольклору.

Нарешті в записі про нове „чудо“ в Лаврі та „Оповідання селян за часи громадянської війни“ маємо дуже важливий матеріал за наші часи, повний пекучого інтересу.

З розгляду книжки Миколи Левченка видно, що вона подає багато нового й цікавого матеріалу і заслуговує на те, щоб дослідувач - етнограф спинився на ній.

О. Сікоринський

Шимонович І. проф. Галичина. Економічно - статистична „розвідка“ ДВУ, ст. 1 — 176. Київ, 1928 р. Ц. 2 крб. 75 коп.

П'ять років минуло, як Рада послів антантівських держав постановила територію Східної Галичини остаточно приділити польській Польщі. Всі ці роки, як і в попередні роки польської окупації, в економічних злиднях, в павутинні дефензиви, на тлі капіталістичної системи буржуазної Польщі — конають під п'ятою польської шляхти трудящі маси Західної України.

Населення ж Радянської України мало що знає про стан трудящих мас Західної України, про економіку цієї занедбаної країни. Після праці проф. К. Воблого — „Производительные силы Галиции“, що вийшла 1915 р., майже не було книжок, що правдиво і всебічно освітлювали б економіку Галичини. Тепер ця прогалина заповнюється економічно - статистичною розвідкою проф. І. Шимоновича, що дає невеликий, але по - змозі вичерпний огляд економічного стану цієї української землі.

В своїй книжці автор подає географічний огляд країни, нарис сільського господарства, гірничої промисловості, переробної промисловості, комунікацій, кооперації, стисло характеризує стан господарчих, культурних, просвітніх та наукових установ Галичини.

Автор двічі відвідав Львів (1920 і 1922 р.р.), прибирав тут деякий джереловий матеріал, тому його праця для Радянської України є найновіша й найповніша. І коли в книжці бракує останніх відомостей і не всі розділи розроблено однаково повно й вичерпно, то в тому автор не винний. Він зробив те, що зміг.

Автор розкриває читачеві картину природних багатств Галичини, змальовує її природні продукційні сили (нафта, сіль та инш.), на підставі матеріалів польського перепису 1921 р. та польської статистичної літератури дає нарис людности та економіки краю. З книжки читач довідається докладно про аграрно - селянське питання в Галичині, де майже немає куркулів, мало середняків і дуже багато бідняків, про „земельні реформи“, що їх провадить польський уряд на користь буржуазії та куркульства, про національне гноблення, про стан робітництва, про нафтову політику імперіалістів у Західній Україні, ознайомиться з головнішими фактами політичного й економічного панування фашизму Пілсудського.

Книжка вийшла дуже вчасно, вона потрібна і корисна. Мова популярна; до праці автор додав бібліографічний список літератури і мапу країни, але на жаль мапу подав без маштабу, що позбавляє її певної науковості і цінності.

В наших шкільних програмах і підручниках географії України, звичайно або зовсім нічого або дуже мало говорять про Західну Україну, зокрема Галичину. Коли раніш бракувало літератури, то з появою книжки проф. Шимоновича, гадаємо, що в курсах економгеографії, нарешті не забудуть Західної України — цієї потенційно багатой, але замученої української землі.

К. Дубняк

„Аграрная революція“ в четырех томах. Т. II Крестьянское движение в 1917 году. Аграрная Секция Коммунистической Академии. Из - во Ком. Академии. Москва. 1928 стор. 231. Ц. 2 крб. 50 к.

Бажання теоретичного усвідомлення ходу та змісту великої аграрної революції на Сході Європи в СРСР відчувається давно серед робітників нашого Союзу. Аграрна Секція Комуністичної Академії, йдучи на зустріч цій потребі, розпочала велике видання в чотирьох томах, присвячене аналізу та всебічній оцінці нашої аграрної революції. Першим з друку вийшов другий том цього цікавого видання, який ми оце й розглядаємо.

Одкривається том вступною статтю В. Мілютіна „Предпосылки Октябрьской Революции 1917 года“. Автор так з'ясовує причини революційної ситуації в Росії, яка втворилася з початку 1917 року.

а) Наявність глибоких економічних та соціальних суперечностей, викликаних попереднім розвитком країни і існування на цій базі політичної боротьби робітників в містах та селянства в селах.

б) Загострення та поглиблення класових суперечностей і глибоке погіршення економічного стану трудових клас, викликане імперіалістичною війною.

в) Існування суб'єктивних умов революції в вигляді революційного руху й революційних організацій робітників та селян і наявність організатора революційних сил робітництва та селянства — партії більшовиків.

Вже 1913 рік подавав ознаки настання великої економічної і політичної кризи. Утворилось перевиробництво промислових товарів і криза їх збуту. По всій країні прокотилась хвиля страйків. Економічна боротьба робітництва переходила в боротьбу політичну.

Буржуазні ідеологи не зрозуміли та й зараз не розуміють причин жовтневої революції. Затіваючи в 1914 р. війну, російська буржуазія „прорахувалась“, вона не могла передбачати її політичних та економічних наслідків. Та прорахувалась і вся європейська буржуазія, бо вона ніколи не думала передавати свою гегемонію в світовій економіці до рук Американських Сполучених Штатів.

Російська буржуазія у відсталості Росії сподівалась мати надійну підпору проти можливих економічних і політичних наслідків війни.

З початком війни виробуток промисловості зростає до розмірів 60 — 200%. Кількість підприємств виросла на 100%. Буржуазія потирала руки з радощів, постачаючи на фронті військові устаткування для 15 мільйонів гарматного м'яса. Та радощі ці охолодила криза господарства, що настала з початку 1917 року. Курс рубля зірвався, підприємства почали лопатись, гостро стало перед країною продовольче питання. Багатомільйонна армія проїдала ресурси країни. Класові суперечності невпинно загострювались.

Умовами світового значіння, що привели до революційного вибуху в Лютому 1917 р. були: а) великий досвід в революційній боротьбі, що його придбали робітники та селяни в 1905 — 7 р. р. і б) наявність імперіалістичної війни, що нечувано загострила класові суперечності в країні. Війна імперіалістична неминуче мусила перетворитись на війну класову громадянську. Взявши до своїх рук владу з перших днів Революції, буржуазія виявила своє банкрутство перед країною. Вона не могла виконати завдань, об'єктивно поставлених перед країною та ще й при наявності стихійного революційного руху робітників та селян. Народ вимагав: хліба, миру, свободи. Але буржуазія не бачила основної рухової сили жовтневої революції — бажання миру мільйонами трудових мас. І буржуазія не могла дати ні миру, ні хліба, ні свободи. Дрібна буржуазія і її партії плелись у хвості великої буржуазії, але допомогти їй нічим не могли. Країна йшла до занепаду. Насувалась катастрофа. Про цю катастрофу сигналізувала країні партія більшовиків через брошуру Леніна: „Грядущая катастрофа и как с ней бороться“. Зросло співчуття салдатської і народньої маси до більшовиків. Сама партія до серпня 1917 року зросла з 40.000 до 200.000 членів. Вплив більшовиків у радах поступово зростає. Селяни почали захоплювати і ділити панські землі. Партія більшовиків ставала за природнього проводаря поглибленого революційного руху, бо вона мала чітку усталену ленінську теорію революційної боротьби, мала в своїх рядах геніального вождя і зважила світовий досвід усіх попередніх революцій. Ні одна з партій не мала за собою такого багатого та могутнього ідейного багажу.

Аграрна революція змила столітній наміл забутків феодалізму в сільському господарстві. Здійснювалась дієва спілка робітників та селян. Комуністична партія повела країну до соціалізму. Труднощами на цьому шляху була й залишається економічна та культурна відсталість селянства, яке становить більшість населення радянського Союзу, недостатня індустріялізація країни. Але аграрна революція стала за вихідну точку для будування нових форм соціалістичного суспільного життя на селі за кооперативним планом Леніна. І зараз соціалістичний сектор сільського господарства невпинно зростає. Такі були передпосилки та наслідки аграрної революції 1917 р.

П. Г. Лященко в великій і ґрунтовній статті „Економические предпосылки 1917 года“ дає надзвичайно цікавий аналіз розвитку аграрних відносин в Росії, що неминуче мусіли привести до революційного розв'язання суперечностей, цим відношенням властивих.

Характерними рисами передвійськового російського капіталізму було те, що усе народне господарство Росії швидко пройшло всі етапи капіталістичного розвитку після реформи 1861 р. Разом з цим в аграрній галузі народнього господарства діяли протилежні сили — забутки феодальних кріпацьких взаємин. Усе народне господарство швидко підпадало під вплив організацій фінансового капіталу, який був ніби російським відділом великих європейських фінансових угруповань. Такий зв'язок російського капіталізму з фінансовим капіталом переважно антантовських угруповань наперед вирішив позицію Росії в наступній імперіалістичній війні.

З початку війни у більшості країн, що провадили цю війну, почало відбуватись зростання державної влади з фінансовими монополістичними організаціями. Почалась доба військового державного капіталізму. Але держкапіталістична система з її мілітаризованою промисловістю не давала потрібних результатів. Почались господарчі та військові утруднення. Отоді на поміч держкапіталізму виступили буржуазні громадські організації: Земгор, Всеросійський Зем. Союз, Військово-промислові Комітети, Снабарм. Але напруження промисловості не дало потрібних результатів. Насувалась гостра паливна криза. Продукція металургічної промисловості падала. Настала криза транспорту,

фінансове господарство підривалось. Національний прибуток і багатство швидко знижувалось. Війна з'їдала 19,6% національного багатства і 52% національного прибутку країни.

Сільське господарство війною було захоплене як раз на хвилі підвищеної кон'юнктури, чому спричинився розвиток капіталізму як в країні так і в сільському господарстві. Сільське господарство Росії було джерелом сировини та харчпродуктів для промислових країн Західної Європи. Перед війною сільське господарство пережило період свого піднесення та інтенсифікації. Значно зросла площа під техкультурами, кількість машин, що вживалась в сільському господарстві, збільшилась в кілька разів, кількість штучних угноень, споживаних в сільському господарстві збільшилась удвоє. Товарове сільське господарство виросло, даючи для зернових 35—50%, волокнистих рослин — 80—100%, молочарських продуктів 20%. Селянство задовольняло $\frac{4}{5}$ місткості ринку на хлібні продукти. 16—20% селянських господарств продавали лишки, решта припадала на „нужденні продажі“. 50% хлібних перевозок ішло для експорту, бо внутрішній ринок не був спроможний для вбирання товарової частини сільсько-господарської продукції. Інтенсивність сільського господарства стимулювалася більше ринком зовнішнім.

Наявність у сільському господарстві важкого тягару в вигляді забутків феодалізму привела до того, що за передвійськовий час XX сторіччя прибутковість сільського господарства виросла на 33,6%, в той час коли прибутковість промисловості виросла до 62,3%.

Війна привела до деградації сільського господарства. Робоча сила була від нього відтягнена на 45—55%. Вісімнадцять мільйонів голів скотини було з'їдено армією. Поновлення реманенту не було, скорочувалась засівплоща, землі пускались під перелоги. Ринкові взаємини розпадались. Ринок був зруйнований, бо державні монополії примусово забирали всі лишки сільсько-господарських продуктів. Політика уряду зводилась до захисту поміщицьких латифундій і до виснаження селянського господарства. Селянське господарство почало деградувати. Разом із селянськими господарствами деградувало і господарство поміщицьке.

Щоб зрозуміти цілком економічні предпосилки аграрної революції 1917 року, треба розглянути ту еволюцію, що відбувалася в самих земельних взаємовідносинах з їх суперечностями, наявність яких викликала стихійний аграрний рух і змила начисто і ці самі взаємовідносини.

Ліквідація кріпацтва у 1861 році була як відомо зв'язана з експропріацією великої кількості земель виробників селян і переходом цих земель до поміщиків у формі так званих „одрізків“. І хоча для розвитку капіталізму в Росії було розчищено ґрунт, в сфері земельних відносин залишалось чимало і забутків феодалізму. Дворянство, зберігаючи в своїх руках більшість земель і тримаючи в своїх руках всю соціальну і політичну силу, було підпорою самодержавної реакції. Воно стояло поперек дороги для капіталістичного розвитку селянського господарства по американському типу і на цьому ґрунті між селянством та поміщицтвом утворився гострий антагонізм. Наступна після 1861 р. історія земельних відносин зводилась до повільної втрати „благородними лордами“ їхніх земель і набуттям цих земель „чумазими лордами“, себ-то торговельно та промислово-капіталістичним класом.

Щорічно дворянство втрачало 2,5% свого землеволодіння. Користуючись своїм монополічним становищем, дворянство капіталізувало свої грабіжницькі ренти через продаж земель і проїдало реалізовані кошти, не даючи їм продукційного вжитку.

Малоземелля селянське та розвиток продукційних сил селянського господарства приводив до аренди поміщицьких земель, арендний фонд селянства складав 40% площі селянських надільних земель. Селянство виплачувало щорічно поміщикам 315 мільйонів арендної платні. „Голодні аренди“ приводили до паузперізації селянства та заступали для нього шлях до розвитку по американському типу. Земельна спекуляція верхівки селянства, що наслідувала прикладові своїх благородних сусідів, була другою препоною для розвитку в Росії фермерського господарства. „Чумазим лордам“ було вигідніше парцелювати набуті землі і продавати їх по спекулятивним цінам, ніж заводити власне фермерське господарство.

Процесія розвитку капіталізму і капіталістичних відносин гальмувались соціально-економічним гнітом та реакційною силою напівкріпосницько-поміщицького землеволодіння. Спроба розв'язання суперечностей й кризи взаємовідносин вийшла з початку двадцятого сторіччя не з кол дворянства, а з промислово-капіталістичних кол, під тиском яких в 1906 році була розпочата аграрна реформа по пруському зразку за урядування Століпін. Ця, реформа, зберігаючи поміщицьке господарство поруч з господарством „крепкого мужичка“ була базою для тих складних аграрних взаємин, що розв'язала їх аж пролетарська революція. Аналізуючи півстолітню історію аграрних взаємин та їх економіку, можна з повною ясністю вбачити в них предпосилки співвідношення сил, характер і навіть географію та вогнища аграрної революції сімнадцятого року. Отакий в короткому викладі зміст надзвичайно цінної статті П. Лященко.

Статті С. Дубровського „Временное Правительство и крестьянство“, Я. Яковлева „Крестьянская война 1917 г.“ подають докладну аналізу усього стихійного ходу

селянської революції і боротьби за революційне розв'язання аграрної проблеми. Статті цікаві і збудовані на великих і цінних матеріалах.

Організації землевласників були безсилі перед стихією і масовою організованістю селянства.

Статті А. Шестакова „Крестьянские организации в 1917 г.“ І. Верменічева „Крестьянское движение между февральской и октябрьской революцией“ і М. Кубаніна „Первый передел земли в 1918 г.“ подають докладну аналіз селянського руху, його наслідків і форм першого земельного поділу.

Основний висновок з боротьби селянства за землю такий: селянство в своїй масі йшло за пролетаріатом міст і опір поміщицтва та куркульства був поборений лише завдяки встановленню пролетарської диктатури. Само селянство не могло б закріпити свою перемогу, яка стала можливою аж після жовтневих перемог пролетаріату.

Ф. Полонський.

СЕРЕД КНИЖНИХ НОВИН

Вийшли протягом березня 1928 р.

Красне письменство

Українською мовою

М. Коцюбинський — Повна збірка творів т. III. За редакцією і з переднім словом академіка С. Єфремова ДВУ.

М Хвильовий — Твори т. II ДВУ.

Борис Антоненко-Давидович. „Смерть“ (збірка, куди ввійшли оповідання: Смерть, Тук-Тук, Крижані мережки, Шкапа) ДВУ.

М. Доленго — „Уз'ямінь“. Збірка поезії четверта (1924 — 1926 р.) ДВУ.

Євген Плужник — „Недуга“. Роман. Сяйво.

Петро Козланюк — Хлопські Гаразди. Оповідання. В-во „Західня Україна“. „Досвітні огні“. Збірник української художньої прози від Гр. Квітки до великої революції. Склали і передню статтю написав Ан. Лебединський В-во „Сяйво“.

П. Лісовий — Микола Ярош. В полум'ї революції. Роман-хроніка. „Книгоспілка“.

Микола Чернявський — Твори. Молодість (1887 — 1896). Поезії. „Рух“.

Іван Франко — Грицева шкільна наука. „ДВУ“.

Т. Шевченко — Художник. Автобіографічна повість. Переклад з російської за редакцією та з переднім словом І. Айзенштока. „ДВУ“.

Т. Шевченко — Катерина. Передмова О. Дорошкевича. Редакція тексту М. Новицького. „ДВУ“.

Т. Шевченко — Сон. Кавказ. Дві поеми. Передмова акад І. Багалія. Редакція тексту М. Новицького.

О. Вишня — Дід Матвій та інші оповідання. „ДВУ“.

„ „ — Походження світу та інші оповідання. ДВУ.

„ „ — Різв'яний сон кобили вороної. ДВУ.

„ „ — Кримська ніч. ДВУ.

„ „ — Страхліття. ДВУ.

„ „ — Головополітосвіта. ДВУ.

„ „ — Життя татарчине. ДВУ.

„ „ — Продядька Панаса. ДВУ.

„ „ — Охорона народнього здоров'я. ДВУ.

Гр. Косинка — Вибрані оповідання. ДВУ.

І. Микитенко — Вуркагани. Збірка оповідань. ДВУ.

О. Донченко — Сількорта Червоноармійськ. ДВУ.

Гр. Яковенко — Вербовчани (повість й оповідання). ДВУ.

А. Сінклер — Король Вугіль. Переклад з англійської Н. Кучми за редакцією М. Йогансена ДВУ.

Вільям Шекспір — Отелло. Переклад з англійської М. Йогансена і В. Щербанька. ДВУ.

Бляско Ібайьес — Кров і пісок. Переклав з іспанської М. Іванов. „Час“.

Інститут Т. Шевченка — Шевченко. Річник перший. ДВУ

Руською мовою

А. Безыменский — Люди. Стихи. „Молодая гвардия“.

А. И. Эртель — Волхонская барышня. Повесть. Предисловие Невского „Пролетарий“.

А. Дорогойченко — Большая Каменка. Роман. „Молодая Гвардия“.

Александр Неверов — Авдотьиная жизнь. „Земля и фабрика“.

М. Слонимский — Шестой стрелковый. „ЗиФ“.

Павел Низовой — Повесть о любви „ЗиФ“.

К. М. Станюкевич — Рассказы старого моряка. „ЗиФ“.

А. И. Эртель — Смена. Роман. Предисловие Б. Горева. „Пролетарий“.

М. Морозов — Как я стал революционером. Повесть моей жизни т. I. „ГИЗ“

Эптон Синклер — Джимми Хиггинс. В сокращенном переводе с английского М. Я. Дьяконова. Под общей редакцией П. С. Когана, Кубикова и Пиксанова. „ГИЗ“

Г. Гейне — Лирика. Под редакцией П. С. Когана. „ГИЗ“

Теодор Драйзер — Финансист. Роман. Полный перевод с английского М. Левиной. Предисловие и примечания С. Динамова. „ЗиФ“

Жюль Верн — Дети Капитана Гранта. Роман. Перевод с французского под редакцией О. Колесниковой. „ЗиФ“

Анатолий Франс — Остров Пингвинов. Перевод с французского под редакцией Е. Ф. Корша с критико-биографическим очерком А. В. Луначарского. „ЗиФ“

Анатолий Франс — Театральная История Йокаста. Перевод с французского под редакцией Б. Лившица. „ЗиФ“

Критика

Укр. мовою

Андрій Хвиля — Від ухилу у прірву (про „Вальдшнепи“ Хвильового). ДВУ
А. Абчук — Менделе Мойхер Сфорім (Ш. Я. Абрамович). Його життя і творчість. ДВУ

Руською мовою

Мих. Лузгин — По литературным вопросам. „ГИЗ“

Дитяча література

Варвара Чередниченко — Весела компанія. ДВУ

В. Минко — Сва № 2. ДВУ

Коцюбинський М. — Нюрнберзьке яйце. „Книгоспілка“

Марк Твен — Пригоди Тома Соєра. ДВУ

Наукова література

Українською мовою

Проф. М. Павлов — Короткий курс загальної патології. З патологічною гістологією. ДВУ.

Х. Полонський — Словник природничої термінології (проект). Матеріали до української термінології та номенклатури. т. XI. ДВУ.

Інж. Шелудько та інж. Садовський — Словник технічної термінології. (Проект). Матеріали до української термінології та номенклатури т. X. ДВУ.

І. І. Барабаш - Никифоров — Нариси фавни степової Наддніпрящини (колишньої Катеринославщини). ч. I. Загальний огляд природи за редакцією Л. В. Рейнгардта. ч. II Фавна краю — І. Савці за редакцією В. Г. Аверіна.

Руською мовою

Я. Розанов — Философско-социологическая литература Марксизма. За первое десятилетие советской власти (1917 — 27). И-во „Комакадемия“.

Научно-исследовательская кафедра по экономике при ХИНХ — Вопросы экономики. Вып. II. „ДВУ“

Уголовный кодекс советских республик. Текст и практический комментарий под редакцией С. Канарського. „ДВУ“

А. А. Борьян — Государственный контроль в Союзе ССР и Западной Европе. И-во „Наркомторга“

Институт археологии и искусствознания — Труды секции теории и методологии (социологической).

А. Снегов — Статистическая грамота. Под общей редакцией М. Н. Фалькнер - Смит.

Поль Лафарг — Экономический детерминизм К. Маркса „Москов. рабочий“).

С. А. Вознесенский и П. А. Ребиндер — Руководство к лабораторным работам по физической химии.

К. Гарре и А. Борхард — Частная хирургия ч. II Перевод с немецкого. ГИЗ.

Література політична, історична та соціально-економічна

Укр. мовою

- М. Ковалів — С.-Г. гуртки степової України. ДВУ
 Ц. Фрідланд і А. Слуцький — Історія революційного руху Західної Європи (1789 — 1914) вип. II.
 Р. Ейдеман та Н. Карурін — Громадянська війна на Україні. За редакцією В. Я. Чубаря. ДВУ
 М. Ковалів — Юнацькі вечірки з сільського господарства. ДВУ
 Десятий з'їзд КП(б)У (20 — 29 листопада 1927 р.) Стенографічний звіт ДВУ.
 Дм. Ілінський — Нова Італія за фашизму. ДВУ
 Микола Новицький — Зелений клин (Приморщина). ДВУ
 Микола Скрипник — Завдання культурного будівництва на Україні. ДВУ

Руською мовою

- М. Огранович — За новый быт. „Молодая гвардия“
 Роза Люксембург — Избранные сочинения. т. I. Против реформизма под редакцією П. Фрелиха. „Москов. рабочий“.

НЕЗАБАРОМ ВИЙДУТЬ З ДРУКУ ТАКІ КНИЖКИ У ДЕРЖАВНОМУ ВИДАВНИЦТВІ УКРАЇНИ

Красне письменство й критика

- Лакіза — М. Коцюбинський
 В. Сосюра — Коли зацвітуть акації
 Я. Кальницький — Навколо світу 50 днів.
 Серафимович — Помолівся.
 Барбюс — Справжні історії.
 Бедзик — Цвіркуні
 Лейтес — Десять років української літератури.
 Майн Рід — Оцеола ватажок.
 Доленго — Лиха Сім'я.
 Бордуляк — Вибрані твори.
 Арістофан — Лізістрата. Комедія.
 Арк. Любченко — Гайдар (степова легенда)
 Гнат Хоткевич — Село в 1905 році. Драматичні картинки.

Наукова література

- І. О. Мілевський — Проблеми врожаю на Україні.
 Гейманович — Проблеми невропатології.
 Березанців — Анатомія та фізіологія людини.

Політична література

- Каповський А. — 100 запитань безбожника (Збірка запитань та відповідей в допомогу антирелігіозникам).
 Подольський — Сільсько-господарський кредит
 Розов — Що дає маніфест ЦВК СРСР селянству.

Листи до редакції

До всіх громадян і до державних, громадських та культурно-освітніх організацій УСРР

18 вересня 1929 року минає 65 літ з дня народження видатного українського письменника Михайла Коцюбинського. Літературна діяльність Коцюбинського припала на останнє десятиліття XIX й перше десятиліття XX віку, а саме на той час, коли буйний розцвіт капіталізму на Україні й викликана ним перебудова суспільних відносин поставила перед письменниками українськими нові завдання, утворила в українській літературі нові теми. Ці нові теми були — революційні рухи на селі й в місті перед 1905 роком, життя й боротьба революційного робітництва й селянства в 1905 році й після того, з одного боку і безпорадне становище української, тоді ще народницької інтелігенції в тій революції й особливо в тяжку добу реакції 1907 — 1912 р.р., з другого.

Одним з найвизначніших українських художників слова 90 - 900 років і одним із найперших письменників, що взялися змальовувати бурхливу добу революції 1905 року був Михайло Коцюбинський. Коцюбинський почав писати ще в кінці 80 років минулого століття, але перші друковані твори його з'явилися року 1890 в галицьких виданнях — це були переважно переклади та вірші й оповідання для дітей. Проте вже на самім початку 90 років пише Коцюбинський цілу низку оповідань на теми з селянського життя, з глибоким соціальним змістом, хоч і в старій народницькій - побутовій манері („П'ятизлотник“, „На віру“, „Ціпов'яз“ та інші).

Що більше зростає талант Коцюбинського, то все яскравіше й помітніше наростає в його творах отой соціальний бунтарсько-громадський зміст, надто в зв'язку з наростанням вибухових сил перед революцією 1905 року. Селянські повстання перед 1905 роком дали Коцюбинському матеріал для його невмирущої „Fata Morgana“ цієї найвеличнішої в нашій літературі картини селянської революції на Україні, а сама революція 1905 року показала такі перлини його творчості, як „Сміх“, „Він іде“, „Невідомий“, „Persona grata“, та інші новели, що в їх письменник з незрівняною майстерністю показує революцію 1905 року в місті, власне страшні моменти ліквідації тієї революції та становище й ролі в ній інтелігенції. В той же час звертається Коцюбинський і до інших тем. Перебуваючи якись час поза Україною, він поширює коло своїх спостережень поза традиційний український побут і дає низку оповідань і новел з життя інших національностей — з життя молдаван Бесарабії („Для загального добра“, „Пе-коптьор“, „Полюдському“, „Відьма“), з побуту кримських татар („На камені“,

„В путях шайтана“, „Під мінаретами“) і навіть з італійського життя („На острові“, „Хвала життю“), значно збагачуючи таким чином тодішню українську літературу.

В період реакції й урядового гніту після 1905 року Коцюбинський перейшов почасти знов до інших тем, але тільки почасти. Запад громадського життя в Росії й на Україні, урядовий терор, кари, утиски й заборони, з одного боку, а з другого — утом і хвороба письменникова в певній мірі спричинились до того, що Коцюбинський в цей період своєї літературної творчості присвячував багато уваги власним переживанням, змальовував самотних, стомлених і змучених життям інтелігентів („Intermezzo“, „З глибини“, „Дебют“, „Сон“). Але в той самий час писав він і такі твори свої, де з найбільшою силою протестував і проти відвортної, ганебно-жорстокої урядової реакції („Подарунок на іменини“) і проти громадського занепаду, дрібно-міщанського „благополуччя“ („В дорозі“, „Сон“) і проти фальшивого лібералізму („Коні не винні“).

Михайло Коцюбинський був не тільки найталановитішим з письменницького покоління 90 - 900 р.р. і найчутливішим художником-громадянином, — він був також і найчутливішим до нових літературних течій і форм. Розпочавши свою літературну діяльність в традиційній реалістично-побутовій народницькій манері, він дуже швидко одходить од неї. Невпинно шукаючи нових літературних форм, він пильно і багато працює над удосконаленням своєї письменницької техніки, вчиться на кращих зразках західної літератури й досягає тут виключної майстерності. Його стиль незвичайно простий, але в той самий час дуже оригінальний, виборний і музичний; його образи завжди свіжі, нові і вкупі з тим незвичайно зрозумілі, життєві і емоційні; сюжети його творів незмінно вражають читача непертою композиційною будовою і в той же час невиданою до того гармонійністю, пропорційністю окремих частин.

Тематика Коцюбинського, так само, як і художні засоби його, дуже скоро зазнала певних змін: письменник, як уже сказано вище, розробляє найрізноманітніші теми. Це все — і нові теми, і майстерна обробка сюжету, і прекрасна мова — відразу викликало у читачів великий інтерес до Коцюбинського. Інтерес той зростав з кожним новим твором письменника і природньо перейшов у нечисленних спочатку читачів його в справжнє захоплення ним після надрукування революційного циклу оповідань.

За увесь час своєї літературної діяльності Коцюбинський ні на мить не одійшов від своїх читачів і не кинув свого незрівняного письменницького пера. Він пильно й невтомно працював усе своє життя й обдаровував українське письменство все новими й новими творами. В останні роки свого життя він написав такі високо-художні речі, як „Тіні забутих предків“, „Сон“, „Хвала життю“ й „На острові“. Дедалі то все вище й вище йшов Коцюбинський по шляхах удосконалення письменницького і в кінці свого життя вийшов нарешті на вершини творчості, що були вкупі з тим і вершинами тогочасної української літератури.

Та не вважаючи на це все, Коцюбинського довгий час знала лише українська інтелігенція, бо ж довгий, довгий час не вміло й не сміло читати його, як і всякого іншого письменника українського, ні робітництво України, ні уполізоване й задурене українське селянство. Тепер, у вільній радянській Україні, мусить нарешті знати й робітництво й селянство одного з найбільших своїх письменників, мусить читати його твори, про них і в великій мірі для них писані.

Значіння М. Коцюбинського, як письменника, й у теперішні дні є величезне, про що свідчать хоча-б численні радянські видання його творів і надзвичайний попит на них у робітничо-селянських бібліотеках. М. Коцюбинський не був письменником революціонером та й не міг бути ним у його часи, часи царського режиму. Але й те, що він дав у прихованому виді у своїх творах і тоді, і тепер справляє революційний вплив. Ось чому Коцюбинський рідний нашій революційній добі й його ім'я щиро шанує Радянська Україна.

Надходять ювілейні дні Коцюбинського—15 ліття з дня смерті його й 65-ліття з дня народження. Для належного вшанування пам'яті письменника, для найбільшої популяризації його імення й поширення творів його в робітничих і селянських масах постановлено широко відсвяткувати ці ювілеї. Постановою Раднаркому УСРР утворено Всеукраїнську Центральну Комісію для увічнення пам'яті М. Коцюбинського з представників радянських, наукових, літературних і культурно-освітніх організацій. Для того ж утворюються й місцеві комісії по більших округових містах, а надто в Вінниці й Чернигові, упорядковують могилу Коцюбинського, відкрито вже куток письменника. Так почалося вшанування пам'яті Коцюбинського.

Дальшими заходами мають бути вшанування пам'яті Коцюбинського в день 15-ліття смерті його (25 квітня біжучого року) і Всеукраїнське святкування 65 років народження Коцюбинського, яке припадає на 18 вересня 1929 р. В зв'язку з цими двома ювілеями Всеукраїнська Центральна Комісія для увічнення пам'яті Коцюбинського постановила широко відзначити ці ювілеї спеці-

яльними святами, видати наукове й народне видання творів Коцюбинського й поставити у Вінниці 1929 р. пам'ятник письменникові. За постановою Раднаркому УСРР Центральна Комісія вже оголосила збір пожертв на збудування цього пам'ятника й звертається найперше до всіх громадян УСРР і до всіх державних, громадських, наукових, літературних і культурно-освітніх установ з проханням вносити свої пожертви на цей пам'ятник (на біжучий рахунок Центральної Комісії у Держбанку № 1615 або збирачам з спеціальними підписними листами). З тим же проханням звертається Центральна Комісія і до установ та громадян РСФРР, АМСРР, Криму та громадян Галичини, Буковини, Канади, Північної Америки та інших країн, де живуть українці.

З особливим проханням Комісія звертається до культурно-освітніх організацій УСРР—до шкіл соціального виховання по містах і по селах, до шкіл професійної освіти, до вищих шкіл, до професійних організацій (надто до спілки робітників освіти, і всіх її відділів і окремих членів), до сельбудів, читалень, робітничих клубів і т. д. Нехай ці організації не тільки складають свої внески на пам'ятник Коцюбинському, нехай вони зробляться осередком оповіщеного збору пожертв. Ще в більшій мірі стосується це тих культ-освітніх установ (надто шкільних закладів), що носять ім'я Коцюбинського—ці установи повинні виявити найбільшу активність у справі популяризації Коцюбинського в масах і збору пожертв на пам'ятник йому.

Кожна установа, кожний свідомий радянський громадянин мусить виконати свій обов'язок і негайно зложити свій внесок на пам'ятник Коцюбинському, а наш визначний письменник, що не знайшов собі належного визнання за царсько-буржуазного ладу, мусить мати справедливе вшанування від читачів і громадян Радянської України.

Голова Центральної Комісії для увічнення пам'яті М. Коцюбинського Народний Комисар Освіти Скрипник

Заст. Голови Комісії

Зав. Упрнаукою Озерський

Члени Комісії: Хвиля А. (Від Друку ЦК КПБУ) Іванов М. (Істор. Парт. ЦК КПБУ), Таран С. (ВУК Робос), Акад. Багалій Д. І. (Укр. Акад. Наук. Директор Шевченківського Інституту), Мазуренко Ю. П. (Укр. Червон. Хрест), Проф. Олесь Камишан (Заст. Директора Інститута Марксизма), Проф. Плевако (Харк. Катедра Іст. Укр. Літератури), Проф. Яворський М. І. (Катедра історії України, Інст. Марксизма), Проф. В. Юринець (Український Інститут Марксизма), Пилипенко С. В. (ДВУ, „Плуг“), Коряк В. (ВУСПП).

Скарбник Централ. Комісії—проф. Таранушенко А. (Україн. Ком. Охор. Пам'ят. Культурі)

Від. Секретар Ц. Комісії Дубровський

Зміст місячника „Червоний Шлях“ за рік 1927

РІК ВИДАННЯ П'ЯТИЙ

Красне письменство

Поезії

	№	Стор.
Алчевська Х. Жовтневий день	II	97
Багрянний І. „Газават“	XI	76
Бен С. Учителям	XI	73
Бінер У. Сором тобі, Леніне. З англійської переклав К. І. Ю.	XI	87
Бутович Т. Росте життя України. Село іде	III	40
Ведьміцький О. Маки	X	80
Ведміцький О. Іду колючими полями	XI	79
Верхарн Е. Заколот. Переклав Сердюк С.	I	156
Влизько О. Європа	I	126
Влизько О. Дев'ята симфонія	II	60
Влизько О. Земля і люд	IV	29
Влизько О. Прелюдія гніву	XII	51
Гордієнко Д. Передосінає	I	127
Гордієнко Д. Вечір з моря	VI	44
Гребінко А. Наймит	V	76
Дніпрович. Нової ери день	I	128
Доленго М. Споконвіків	I	125
Донченко О. Повія і чернець	I	106
Драй-Хмара М. Накинув вечір голубу намітку. Із циклю „Море“	X	79
Дюамель Ж. Ода до кількох людей. Переклав Терещенко М.	III	72
Затонський В. Лютий	II	98
Зоря Ю. Робкор поетові	XI	74
Кічура М. Не раз приходиш ти до мене	X	78
Коваленко Я. Плавні	I	129
Коломієць П. Тінь рожевих згасань	IV	30
Коломієць П. Мені здається	V	63
Коломієць П. Прохожу земними садами	VII—VIII	41
Косяченко Г. Мати	II	93
Кулик І. Прерії	VI	24
Лан О. Шпориш	XII	80
Луценко І. Степ	IV	91
Май-Дніпрович. Поема Завтрього	IV	5
Май-Дніпрович. Поетам. В саду	X	39
Маккей К. Гарлемські тіні. Переклав з англійської І. К.	VI	64
Масенко Т. Весна	V	65
Масенко Т. Полустанок	X	56
Масенко Т. Шосе над морем	XI	80
Мисик В. Баба	III	41
Нечаївська В. Конкретні поезії. Сьогодні прочитала я газету. Моя шана жінчина. Не цілуватись нам пристрасно. Мої рядки	VII—VIII	107
Олійник А. Комсомолка	IV	80
Плискунівський Г. Цвілі лани	III	67
Поліщук В. Подих стихії	I	58
Поліщук В. Матерія	VI	5
Рунін В. Москва. Вітрові України	XI	5
Сайко М. Що-дня з-за школи сонце сходить	II	77

Сайко М. У саді дзвенять синиці	III	6
Сайко М. Під умитими зорями	V	48
Сайко М. Жнива	VII—VIII	72
Сайко М. Далеко лишилися повстання	X	5
Сендбург К. Дим і криця. Переклав з англійської І. К.	VI	81
Сорока О. Драматично-настроєна дівчина	IV	79
Сосюра В. Мати	III	5
Сосюра В. Відповідь	V	9
Сосюра В. Ізнову	VII—VIII	5
Станко В. За відходом дня	V	77
Тарновський М. Молодим	VI	9
Тенета Б. Тривога	I	55
Тенета Б. Є. Плужникові	IV	62
Терещенко М. Зневіреним	II	5
Терещенко М. Людський пейзаж	XII	5
Фінінберг Є. Нана. Переклав Тичина П.	I	157
Фомін Є. Із циклу „Розправа“	II	95
Цітович І. На весні	IV	31
Цітович І. Перевеслом спеленатий сніп	VII—VIII	71
Цітович І. По хащах тануть свічі	X	55
Чернов Л. Сам я знаю	III	59
Чернов Л. Поетам України	V	61
Чернявський М. Крим	XII	13
Шеремет С. Гавань	IV	78
Шеремет М. Під осінь	XII	81
Щербина Н. Хлопчик	II	96
Щербина Н. Осінь	IV	81
Щербина Н. Одірвуся од сяйва	XII	52
Яворський С. Я йду ланами	III	60

Проза

Азовський О. Земля	III	7
Анищенко К. Побачення	IV	10
Анищенко К. Марш Ковалів	XI	36
Ахушков Ш. Із циклу „Інгушетія“	XI	82
Аш Н. Контора. Переклав з англійського Р. В.	VI	56
Бехер Й. Банкір верхи над боевищем	I	130
Брасюк Г. В потоках	IV—33, V	19
Голод М. Пастка злиднів. З англійської переклав Йогансен М.	VI	71
Гринюк Н. і Загоруйко П. В глуху ніч	III	61
Гуцало Р. На цілині	XI—8, XII	53
Демчук О. Просте повідання	V	51
Дніпровський І. Марія радості	XII	19
Жигалко С. Намул	IV	63
Загоруйко П. і Гринюк Н. В глуху ніч	III	61
Ірчан М. Смерть Асуара	VI	15
Істраті П. Ніч у плавнях. Переклав з французької А. А.	III	75
Кобилянська О. „Але Господь мовчить“	XII	7
Кузьміч В. Італійка з Мадженто	VII—VIII	6
Кундзіч О. Гіпс	II	78
Лацко А. Переможець. Переклав з англійської мови Гнатюк В.	X	81
Ле І. На шляху	VII—VIII	75
Мінько М. Манівцями	II	6
Мінько М. Кімната бородатого чижика	X	41
Микитенко І. Шинка	I	111
Моран П. Містер Ю. З французької переклала Азарова А.	III	68
Орлівна Г. Емігранти	VII—VIII—42, X	6
Панч П. Без козира	II	62
Піонтек Л. „Hope Cottage“	VI	47
Романович-Ткаченко Н. Марко й Мара	III	45
Рорті Д. Все може трапитися в Лос-Анжелосі. З англійської переклав К. І.	VI	65
Скальд Є. Рибалка Івча	V	66
Сокіл В. Мандри	X	58
Стефаник В. Новели	V	5
Стефаник В. Серце	VI	10

Стефанік В. Людмила	VI	12
Тась Д. Апси	IV	83
Франко І. Не спитавши броду	I	5
Чайковський А. Хто винен?	II	61
Шопинський В. В лісі	VI	29
Щербина Н. Із книги світання	XI	35

Громадсько - політичні статті

Борщак І. Польський наступ на Україну 1920 року в міжнародній політиці	VII—VIII	109
Віткуп А. Економічна думка в СРСР і перспектива господарчого будівництва на десяти роковини Жовтня	XII	82
Гладстерн А, проф. Боротьба за великий далекосхідний шлях	XI	125
Денисенко В. Харківська група партії „Народньої Волі“ 1885—1887 років	VII—VIII	200
Дюамель Ж. Подорож до Москви	XI	145
Затонський В. Чергове завдання	I	1
Кац Л., д-р. Господарча криза та чужинці робітники у Франції	III	95
Лісовий П. Українська Ніагара	II	141
Остапенко С., проф. Розвиток громадського господарювання Європи та Америки в межах часу 1800—1920 р.р.	VI	80
Остапенко С., проф. Хід економіки Жовтневої революції	XI	116
Певзнер С. Господарча робота сільсько - господарчої кооперації України 1925—26 року і перспективи її діяльності на 1926—27 р.р.	II	234
Піддубний Г. Сучасна Мексика	VI	96
Попович М. Фермерські кооперативи в Канаді	VI	104
Прокопович Т. Фрідріх Енгельс про Україну	VII—VIII	161
С-та Б. Економічне коріння Китайської революції	IV	137
С-та Б. Деякі питання з історії аграрних відносин у Китаю	VII—VIII	144
Ш-кий Ф. Завдання пролетарської революції перед Жовтнем	XI	88
Яворський М. Проблема української націонал - демократичної революції, 1917 р., її історичні основи та її рухові сили	II 108 VII—VIII	220

Наукові статті та розвідки

Багалій Д., акад. Акад. М. С. Грушевський і його місце в українській історіографії	I	160
Беркович В. Соціальне коріння інтуїтивної філософії Бергсона	III	80
Білярчик Н. Філософія прагматизму	X	116
Борис А. Наука про поведінку людини, як проблема нашого часу	V	98
Гуревич З. Полове життя сучасності в світлі соціальної гігієни V 128 VII—VIII	220	
Дашкевич В. Розвиток етнологічної науки на Україні (1917 — 1927)	XII	178
Демчук П. VI міжнародній філософський конгрес	IV	117
Державин В. Нові течії в американській філософії	VI	147
Животовський Т. Професійна школа г. Форда при заводі Хайленд Парк в Детроїті	VI	121
Костів. Еміграція з Польщі до Америки	X	132
Пивовар М. Проблема енергії	V	86
Рудницький М. Завдання географічної науки на українських землях	III	102
Слабченко М. До методології історії робітничого класу	V	79
Степовий Т. Буржуазні соціологічні школи	I	218
Сулима М. Дещо про зниклі дієприкметники	V	145
Філіпов А. Психологія і рефлексологія	V	111
Хоменко А. Перші підсумки демографічного перепису 1926 року	II	136
Хоменко А. До питання про майбутній темп росту населення України	VII—VIII	187
Чучмарів В. Атеїзм Спінози	X—91	XII 95
Юринець В. Наука в СРСР в перше десятиріччя Жовтня	XI	95

Літературно - та мистецько - критичні статті

Айзеншток І. Кобзарева повідь	IV	247
Альф А. Огляд художнього життя Германії	VII—VIII	298
Буровій К. Незахищена людська дитина	I	277
Врона І. „Арму“ і її перша виставка в Києві	II	216
Гатов О. Анрі Барбюс	XI	202

Гнатюк В. Тимко Падуга в українському історично-культурному процесі	XII	145
Горбенко П. Сучасні проблеми образотворчого мистецтва	II	203
Дзбановський О. Минуле музичної культури на Україні	XI	243
Державин В. Еміль Верхарн та соціальне значіння його творчості	I	269
Державин В. Джек Лондон (1876 — 1916)	II	185
Державин В. Шервуд Андерсон і сучасний американський натура- лізм	VI	164
Доленго М. Поезія Вас. Еллана	I	244
Доленго М. Післяжовтнева українська література	XI	154
Зборовець В. Шкільні роки М. М. Коцюбинського	XII	135
Козуб С. Мопасан і Коцюбинський	III	113
Корсунський М. Панас Якович Рудченко (Панас Мирний) як службо- вець, громадянин, людина	VII—VIII	233
Коряк В. Всеукраїнський з'їзд пролетарських письменників	II	196
Кузьмин Є. Нарбут і завдання графіки	III	142
Кузьмин Є. Перша школа малярства	X	194
Кулик І. Сучасна поезія північної Америки	VI	132
Лакиза І. Політика партії в справі української художньої літератури	X	144
Лейтес А. Соціальна американська сатира	VI	154
Лютій Н. Поетичне відтворення реакції 1905 — 1908 р.р. у творі М. Ко- цюбинського „Intermezzo“	VII—VIII	258
Лятиф-Заде А. Короткий огляд кримської татарської літератури	XI	196
Майфет Г. Творчість Ю. С. Михайлова	IV	212
Машбіц-Веров І. Сучасна руська література	XI	173
Меллер В., проф. Вражіння від німецького мистецтва	X	180
Музичка А. Журнальна українська лірика 1926 р.	II	156
Музичка А. Марко Черемшина	VI	178
Полфіоров Я., проф. Музика і музиканти наших днів	III—175, VI	197
Полфіоров Я., проф. Музичні силуети	V 168, VII—VIII 302, X	215
Полфіоров Я. Десять (років) літ музичної культури на Укра- їні	X, 255, XII	171
Райнов Т. Природа в творчості В. Короленка	X	154
Роленко В. Карикатура і картун в Америці	VI	226
Рулін П. Образи Заньковецької	III	156
Рулін П. Акторський стиль Заньковецької	IV	183
Савченко Я. Критичні нотатки	IV	170
Серж В. Машина і спорт у французькій літературі	III	129
Слабченко Т. Подорож української трупи до Франції	IV	204
Слабченко Т. М. Коцюбинський та „Народня Воля“	X	177
Сліпко-Москальцов К. Мистецькі угруповання СРСР на тлі су- часності	VII—VIII	271
Сліпко-Москальцов К. Художник Сергій Васильківський	XII	155
Смолич Ю. Драматичне письменство наших днів	IV	153
Туркельтауб І. На шляхах українського театру	II	226
Утевський С. Сучасний американський театр і його репертуар	IV	209
Харцієв В. Потебня й сучасна поетика	XII	117
Хоткевич Г. До історії кобзарської справи	V	180
Шевченко Й. Минулий театральний сезон	VII—VIII	285
Шевченко Й. Десять років українського театру	XI	200
Шетліх О. Спогади про П. А. Грабовського	V	142
Юринець В. М. Хвильовий як прозаїк	I	253

Культурно - історичні замітки та матеріали

Бузинний О. Новий рукопис Шевченкової „хустини“	III	137
Гаєвський С. Д. М. Шербаківський	VII—VIII	315
Грінченко М. П. Д. Демущий	VII—VIII	317
Ден-ко В. Ізюмський музей та його стародавності	X	221
Д-ський В. Гоголь українською мовою	VII—VIII	335
Ерофіїв І. Пушкин в малярстві	III	191
Ерофіїв І. Додаток до покажчика літератури про „Гоголя укр. мовою“ В. Д-ського	VII—VIII	346
Ерофіїв І. Рукописний збірник початку XIX ст.	X	236
Ерофіїв І. Альбом М. Д. Старова	XI	265
Коваленко - Коломацький Г. Дніпрова чайка (Л. О. Василевська)	IV	223
Політика партії в справі української художньої літератури	VI	235

Різне

Бібліотекарі. Огляд дитячих книжок, що вийшли за останній рік	I	328
Серед книжок	II — 270, VI — 279, VII — VIII — 374	XI 289
Франко І. Неоголошений лист. Подала Недужа М.	V	189

Хроніка

I — 284, II — 241, III — 180, IV — 226, V — 191, VI — 238, VII — VIII — 319, IX — X — 224, XI — 252, XII — 181.		
Чумак М. Лист до редакції	XII	219

Бібліографія

Марксизм. Ленінізм. Комунізм. Соціально-політичні
знання

Агітпроп ЦК КП(б)У, ЦК ЛКСМУ та Управління Політосвіти. Самоосвітня робота партії та комсомолу влітку. ДВУ, 1927, Тасічко К.	XI	269
Business Annals. National Bureau of Economic Research New-York 1926. Остапенко С.	VI	256
Бравн В. М., єпископ. Комунізм і Християнство. Вид-во „Українські Шоденні Вісти“ Нью-Йорк, 1927. Сухоплюїв І.	X	269
Василенкова-Полонська Н. З історії останніх днів Запоріжжя. ВУАН. Київ. 1926. Пархоменко В.	IV	241
Вольф М. Географическое размещение русской промышленности. ГИЗ, Ленинград, 1927. Дубняк К.	X	239
Вся Украина на 1926 — 27 год „Украинский Экономист“. Хрк, 1926. Піщанин	II	259
Госплан УССР Контрольные цифры народного хозяйства УССР на 1926 — 27 г. Харків, 1926, Певзнер С.	II	255
Греков В. Бунт сіроми на Запоріжжі 1768; Полонська Н. В. Маніфест 3 серпня 1775 р. в світлі тогочасних ідей. Степанів І. До студій з історії Запоріжжя за останні роки його існування. Пархоменко В.	XII	197
Грушевський Л. і Левенштам М. Аграрне питання, ДВУ. 1926. Полонський Ф.	II	256
Гуревич А. Китайська революція та її особливості. ДВУ, 1927. Тасічко	X	240
Deslandes M. Les augmentations de capital dans les sociétés anonymes depuis 1914 Paris, 1924; Моультон Г. и Люїс К. Финансы и экономика современной Франции. Москва, 1927; Pasoret E. L'electrification industrielle rurale	III	202
Занер К. Всеобщая экономическая география. Вид-во „Плановое Хозяйство“. Москва, 1926; Рейнгард Р. Экономическая география современного мира. Вид-во „Плановое Хозяйство“. Москва, 1927. Дубняк К.	X	238
Звігальський Я. та Іванов М. Професійна освіта на Україні. 1927. Левицький О.	VII—VIII	347
„За сто літ“. Матеріали з громадського і літературного життя України XIX і початків XX століття. УАН. Київ. 1927. Назаревський О.	X	245
„За сто літ“. Матеріали з громадського і літературного життя України XIX і початків XX століття. УАН. Київ. 1927. Тасічко К.	X	243
Клименко П. Місто й територія на Україні за гетьманщини. УАН Київ. 1926. Єрофіїв І.	III	206
Кревецький І. Перша газета на Україні. УНІК, Київ, 1927. Єрофіїв І.	III	209
Lehmann W. Zentral-Amerika I Teil 1920. Ковалівський А.	VI	263
Де-Морган Ж. Доисторическое человечество. ГИЗ. Москва-Ленинград. 1926. Стелецький Г.	II	309
Нарис економічної географії. З англійської переклав Бариско Д. Вид-во „Новий Світ“. Монреал. 1925. Дубняк К.	VI	260
Невельский. Вопросы продвижения в резолюциях партийных съездов и конференций. „Украинский Рабочий“. Харків. 1927. Тасічко Г.	X	240

Опис Вінницької Округи. Плакат Кабінету вивчення Поділля. Вінниця. 1926. Дубняк К.	III	205
Очерки по бюджету и экономике округов Украины. Труды Госплана УССР. Книга XII. Харків. 1926. Піщанин.	V	208
Попов О., проф. Хлібна торгівля України. Вид - во „Радянський Селянин“. 1927. Соловей Д.	XI	271
Слабченко М. Матеріали до економічно-соціальної історії України. XIX ст. ДВУ. 1927. Вірниченко А.	VI	255
Студії з історії України, т. I. Науково-дослідча катедра історії України в Києві. Київ. 1926. Єрофіїв І.	VII — VIII	354
Тутковський П., акад. Загальне землезнаство. ДВУ. 1927. Дубняк К.	XI	273
Хозяйство Украины. Сборник материалов, освещающих современное состояние важнейших отраслей хозяйства Украины. ЦУП ВСНХ СССР. Москва. 1926. Левицький О.	V	207
Чернышов. Аграрный вопрос в России от реформы до революции. Курск. 1927. Слабченко М.	IV	238
Шереметьева М. Крестьянская одежда гамающины. Калуга. 1925. Білецька В.	I	314
Щербина В. Нові студії з історії Києва. ВУАН. Київ. 1926. Єрофіїв І.	II	259
Яворський М. Нариси з історії революційної боротьби на Україні. Т. I. ДВУ. 1927. Вірниченко А.	XII	195

Підручна література. Порадники. Збірки

Архівна справа. Книжка 2—3. Центральне Архівне Управління УСРР Харків. 1926. Горбань М.	V	212
Архівна справа. Кн. 4. Центральне Архівне Управління УСРР. Харків. 1927. Горбань М.	XII	199
Екскурсійний довідник по Полтаві та Полтавській окрузі. Полтавський Державний Музей ім. В. Короленка. Полтава. 1927.	VII — VIII	352
Енциклопедія сільського господарства. За редакцією Терниченка А. Книгоспілка. 1927. Дубняк К.	VII — VIII	350
Іванов. Географія СРСР. Горський	I	311
Кистяковский В. Очерк географии Украины. „Украинский Рабочий“. Харків. 1926. Піщанин	I	312
Коваленко Ф. Економіка України. Конспект лекцій для слухачів держкурсів укромви та українознавства. Харків. 1927. Дубняк К.	III	205
Николаевщина. Краеведческий сборник. Николаев. 1926. Дубняк К.	VII — VIII	353
Охорона пам'яток культури на Україні. Збірник I. Харків. 1927. Пархоменко В.	VI	261
„Полтавщина“ Збірник II. Видання Полтавського Державного Музею ім. В. Короленка. Полтава. 1927. Дубняк К.	VII — VIII	349
Сухова. Экономическая география Украины. ГИУ. Одесса. 1927. Піщанин	IV	239
Україна. Статистичний збірник. ЦСУ. Харків. 1926. Піщанин	II	258
Український археографічний збірник, т. I. УАН. Київ. 1926. Єрофіїв І.	III	210
Этнография. Сборник 1—2. Под редакцией Виленского-Сибирякова В., проф. Золотарева Д., акад. Ольденбурга С., проф. Соколова Б. и проф. Штернберга Л. ГИЗ. Москва - Ленинград. Єрофіїв І.	V	210

Красне письменство

Аш Н. Контора Гаркот, Брайс і К ^о . Нью-Йорк. 1925. Піонтек Л.	VI	276
Бабенко Г. В тумані минулого. ДВУ. 1927. Державин В.	VI	270
Бенуа П. Прокаженный король. Перевод с французского. Гатова А. Б. Вид - во „Космос“. Харків. 1927. Кравців С.	V	229
Божко С. Чабанський вік. ДВУ. 1927. Самарин М.	XI	282
Бордуляк Т. Оповідання. Книгоспілка. 1927. Ганджулевич Т.	X	252
Васильченко С. Олив'яний перстень. Повість для дітей старшого віку. Книгоспілка. 1927. Кравців С.	IV	249
Вергарн Е. Поєми. Переклад Терещенка М. ДВУ. 1927. Державин В.	XII	215

„Весела Книжка“. Гумористична серія вид-ва „Плужанин“ №№ 1—12. Вид-во „Плужанин“. 1927. Новицький М.	XI	277
Вольтер. Кандід або оптимізм. Вид-во „Слово“. Київ. 1927. Державин В.	XI	285
Вороний М. Пензлем і пером. Прага — Берлін. Ков-Кол. Г.	I	323
Галич М. Друкарка. Вид-во „Маса“. Київ. 1927. Покальчук В.	X	255
Гедін С. Завойовники Америки. „Книгоспілка“. 1926. Ковалівський А.	VI	272
Грифцов Г. Теорія роману ГАХН, Москва. 1927. Державин В.	III	214
Головко А. Бур'ян. ДВУ. 1927. Ізотов І.	V	222
Грінченко Б. Під тихими вербами. ДВУ. 1927. Самарин М.	IV	257
Гулак-Артемівський П. Твори. Редакція, вступна стаття і примітки Айзенштока І. ДВУ. 1927. Шамрай А.	II	266
Гюго В. Король бавиться. „Книгоспілка“ Рулін П.	I	324
Дикий А. Огонь цвіте. „Плужанин“. 1927. Косяченко Г. Віхоли „Маса“. Київ. 1927. Шмигельський А. Памолодь. „Плужанин“.	IV	250
Харків. 1927. Доленго М.	IV	250
„Західна Україна“. Альманах. ДВУ. 1927. Трипільський С.	VII — VIII	367
„Західна Україна“. Альманах. ДВУ. 1927. Ол.	VII — VIII	369
Золя Е. Шахтарі. Скорочений переклад Левицького О. „Книгоспілка“.	X	251
1927. Кравців С.	X	251
Кониський О. Вибрані твори. Кн. I. Вид-во „Час“. Київ. 1927. Горовенко Ю.	X	208
Короленко В. Дневник. Т. I. (1881 — 1893) т. II (1893 — 1894) ГИУ. 1926. Назаревський О.	I	320
Короленко В. Полное посмертное собрание сочинений т.т. XXII, XXIV ГИУ. Назаревський О.	VII — VIII	366
Короленко В. Дневник. ГИУ. 1927. Назаревський О.	XII	213
Кулик І. В оточенні. ДВУ. 1927. Білецький О.	XI	276
Ле І. Юхим Кудря. ДВУ. 1927. Д. М.	VI	270
Меріме П. Коломба. Переклад з французької мови. Підмогильний В. „Книгоспілка“. 1927. Кравців С.	VII — VIII	372
Могем та Компон. Седі (злива). Переклад Йогансена М. „Рух“.	II	268
Харків. 1927. Шевченко Й.	II	268
Мопсан Г. Життя. „Книгоспілка“. 1927. Державин В.	XI	287
Нечуй-Левицький І. Бурлачка. Редакція і вступна стаття Ніковського А. „Сяйво“. Київ. 1927. Шамрай А.	II	263
Павлюк А. Осінні вири. Вид-во „Обрій — Siricis“. Прага. 1926. Доленго М.	V	225
Панів А. Вечірні гні. Вид-во „Плужанин“. Харків. 1927. Доленго М.	VII — VIII	370
Панченко М. Коліївщина. ДВУ. 1927. Білецький О.	XI	281
Первомайський Л. Земля обітована. ДВУ. 1927. Ол.	X	254
Пилипенко С. Любовні пригоди. Вид-во „Плужанин“. 1927. Ол.	XI	280
Пилипенко С. Кара. Вид-во „Рух“. 1927. Ол.	XI	280
Плевако М. Хрестоматія нової української літератури. Том I. ДВУ. 1926. Білецький О.	I	316
„Плуг“. Літературний альманах. Збірник третій. ДВУ. 1927. Самарин М.	XI	275
Рання українська драма. І. Котляревський і театр його часу. „Книгоспілка“. 1927. Єрофіїв І.	XII	205
Ролан Р. 14-е липня. Переклав із французької мови. Буда С. ДВУ. 1927.	V	227
Sinclair Lewis. Arrowsmith New-York. 1925. Д. М.	VI	274
Стефанік В. Вибрані твори. Упорядкував Любченко А. ДВУ. 1927. Вітик Я.	V	221
Українка Л. Твори. За загальною редакцією Якубського Б. т.т. I, II, III „Книгоспілка“. 1927. Одарченко П.	XII	206
Франко І. Твори т.т. VII, VIII. „Книгоспілка“. „Рух“. Харків. 1926. Музичка А.	II	264
Франко І. Дяч домашнього огнища „Рух“. Харків. 1927. Майфет Г.	III	215
Фрік Р. В обіймах полярної ночі. Переклад з шведської мови. Гладкої В. і Корякиної Е. „Книгоспілка“. 1927. Кравців С.	XII	213
Хвильовий Н. Синіє етюди. „Мисль“. Ленінград. 1926. Майфет Г.	II	267
Чапля В. Малоучок. Вид-во „Маса“. Київ. 1927. Покальчук В.	VI	271
Черкасенко С. Про що тирса шелестіла Вид-во „Чайка“. Київ — Відень — Львів — Ков — Кол. Г.	XI	283

Шагинян М. и Авербах Л. Писатель болен. ГИЗ. 1927. Ганжу- левич Т.	VI 266
Шілер Ф. Балади. Переклад, примітка й вступні статті Загула Д. ДВУ. 1927. Кравців С.	X 255
Яновський Ю. Кров землі. „Книгоспілка“. 1927. Майфет Г.	XII 210
Ярхо Б. Юный Роланд. Вид-во „Academia“. Ленінград. 1926. Дер- жавин В.	III 217

Мистецтво. Критика. Мовознавство

Аристотель. Поэтика. Перевод, введение и предисловие Новосад- ского Н. ГАХН „Academia“. Ленинград. 1927. Державин В.	V 218
Гадзінський В. Не абстракти. „Одеса — Гарт“. 1927. Вінже. Кінець Фантастична повість. „Одеса — Гарт“. 1927. Айзеншток І.	IV 256
Дорошкевич О. Куліш і Милорадовичівна. Вид-во „Слово“. Київ. 1927. Айзеншток І.	XI 274
Калиткин Н. Орнамент шитья Костромского полушубка. Кострома. 1926. Білецька В.	I 313
Лебедінський Ю. Учеба, творчество и самокритика „Московский Рабочий“. Мск. Лигр. 1927. Державин В.	XII 203
Музичка А. Шляхи поетичної творчості Івана Франка. ДВУ. 1927. Майфет Г.	VI 264
Недович Д. Задачи искусствоведения ГАХН. Москва. 1927. Дер- жавин В.	VII — VIII 361
Перец В. Исследования и материалы по истории старинной украин- ской литературы XVI — XVIII веков. Ленинград. 1926. Айзен- шток І.	IV 246
Полішук В. Пульс епохи. ДВУ. 1927. Гадзінський В.	V 220
Потебня А. Мысль и язык. ГИУ. 1926. Ковалівський А.	I 307
Січинський В. Архітектура старо-князівської доби. Прага. 1926. Та- ранушенко С., проф.	XII 198
„Творческая история“. Исследование по русской литературе под ред. Пиксанова Н. Вид-во „Никитинские Субботники“. Москва. 1927. Назаревський О.	V 218
Українська Академія Наук. Російсько-український словник правничої мови. Київ. 1926. Слабченко М.	I 315
Шевченко та його доба. Збірник другий. УАН Книгоспілка. 1926. Ерофіїв І.	III 212
Шкловский В. Техника писательского ремесла. „Молодая Гвардия“. Москва-Ленинград. 1927. Державин В.	VII — VIII 363
Шор Р. Язык и общество. Вид-во „Работник Просвещения“. Москва. 1926. Державин В.	X 248
Шпет Г. Введение в эстетическую психологию. Выпуск I. ГАХН. Москва. 1927. Державин В.	VII — VIII 360
Энгельгардт Б. Формальный метод в истории литературы. Вид-во „Academia“. Ленинград. 1927. Державин В.	X 249

Періодичні видання

„Бібліографічні Вісти“ Український Науковий Інститут Книго- знавства. Київ. 1926. Я. М.	II 262
„Більшовик України“. Ч.ч. 1, 2 — 3, 4 — 5, 6. „Пролетарий“. Хар- ків. 1926. Степовий Т.	I 306
Вісник сільсько-господарської науки № 1. Вид-во С.-г. наукового комітету України. Харків. 1927. Дубняк К.	VI 261
Записки Ніжинського Інституту Народньої Освіти. Кн. VII. Ніжин. 1927. Майфет Г.	XII 196
Етнографічний Вісник, Ч. 3. ВУАН. Київ. 1923. Навроць- кий Б.	IV 242
„Искусство“. Журнал Государственной Академии Художественных Наук. № 1. Москва. 1927. Державин В.	V 213
„Краєзнавство“. Щомісячний орган Українського Комітету Крає- знавства. Ч.ч. 1 та 2. Харків. 1927. Ковалівський П.	X 241
„Наша Земля“. Літературний і суспільно-політичний журнал № 1. Ужгород. 1927. Ков-Кол.	IV 240
„Польмя“. Беларуская часопісь літаратуры, політыкі, економікі, істо- рыі. Мінськ. 1926. Вороніч Л.	I 326

„Поэтика“. Временник отдела словесных искусств Государственного Института Истории Искусств. Ленинград. 1927. Навроцкий Б.	V	214
„Поэтика“. Временник отдела Словесных Искусств Гос. Института Истории Искусств. III. „Academia“. Ленинград. 1927. Державин В.	XII	202
Україна. Двохмісячник українознавства. Книга 6. ДВУ. 1926. Вітик С.	VII — VIII	355

Різнi видання

Большая Советская Энциклопедия т.т. I, II, III, IV, V. Москва. 1926 — 27. Новицкий М.	III	198
Виставка тканин Музею Мистецтва Української Академії Наук. Київ. 1927. Таранушенко.	VII — VIII	351
Данилевський В. Одчовна до пароплаву. „Книгоспілка“. 1926. Він же Від перупа до радіо. „Книгоспілка“. 1926. Він же. Біле вугілля. „Книгоспілка“. 1926. Ганчар А.	I	308
Данилевський В. У віки крилаті. ДВУ. 1927. Ганчар А.	III	207
Копержинський К. Обжинки. Одеське Наукове при Укр. Акад. Наук Товариство. Одеса. 1926. Єрофіїв І.	II	261
Романовський В. Нариси з архівознавства Центрархів. УСРР. Харків. 1927. Горбань М.	III	211
Сказочная Комиссия в 1924 — 25 г.г. Обзор работ под редакцией председателя комиссии акад. Ольденбурга С. Ленинград. 1926. Назаревський О.	IV	244
Сказочная Комиссия в 1926 г. Государственное (?) Русское Географическое Об-во. Ленинград. 1927. Назаревський О.	XII	200
Юрченко Т. Короткий нарис історії українського пасічництва. Прилуки. 1926. Слабченко М.	VII — VIII	349

84

2-10
p